Sdružení pěstounských rodin

PRŮVODCE

náhradní rodinnou péčí

Únor 2021

NAŠE TÉMA: CESTA DO DOSPĚLOSTI (STR. 27)
HLEDÁME VÁS, MÁMO, TÁTO (STR. 34)

Penam
To dobré poznám
SANHA®
SLJ s.r.o.
www.sanha.cz sanha@sanha.cz
maxprogres
portál
GRIFART®
izopa
Čokoládovny Fikar®
DELIKOMAT
café+co
FUNBABY
NADACE J&T
MPSV
STIHL®
supported by
B R N O
Visegrad Fund

Obsah

Obsah

2 Úvodník

3 Novela zákona č. 359 ve Sněmovně
4 Ombudsman: Doporučení ke kontaktům dítěte v PP s rodiči
18 Stanovisko sekce pro NRP
23 Dopis vedoucí poradny NRP Brno zástupkyni veřejného ochránce práv

Naše téma: Cesta do dospělosti
27 Dospívání, vztahy v rodině, první lásky
29 Psychologie dospívajících
31 Teenagerský věk: vytvoření identity vlastního já
32 Na období dospívání svěřených dětí se můžete připravovat

34 Hledáme Vás, mámo, táto

37 Příběh rodiny

38 Doporučujeme

39 Pomáháte s námi

Sice by se to s ohledem na karanténní opatření nemělo, ale byla naše holčička na návštěvě u kamarádky. Stejně si bacily předají ve školní lavici (druháci do školy chodí), takže zákazem návštěvy bych nic nezachránila, akorát bych měla doma naštvané dítě. Když jsem ji přišla vyzvednout, vychrlila na mě mimo jiné, že viděla starší ségru spolužačky, jak leží v posteli (odpoledne), v jedné ruce mobil, v druhé tablet a před sebou talíř špaget. A že to je přece úžasné a kdy že ona už konečně dostane mobil, bude chodit spát pozdě, do/ze školy sama... Špagety do postele zatím nevyžadovala. Podotýkám, že cesta do školy má kilometr a půl a vede kolem příměstského lesa, který se výrostky a občas i bezdomovci jen hemží, k tabletu i mobilu střídmě přístup má, usíná obvykle o půl desáté. Mám pocit, že na tu obdivovanou pubertální sestru už má našlápnuto až dost. Kromě zmiňované techniky, spaní a samostatného pohybu po venku, také při diskuzích o oblečení, jídle, (ne)pořádku v pokoji... mám pocit, že je jí tak 12+. Prý puberta u dnešních dětí přichází dřív. S tím, co řešíme ve druhé třídě, se tedy mám na co těšit. Klobouk dolů před vámi, co už jste to párkrát absolvovali a přečkali. A nejen pro ty zatím nezocelené máme letos cyklus článků o dospívání. Tak příjemné a přínosné čtení.

Držím všem palce, abychom tu pubertu přežili s „dětmi“ a „děti“ s námi.

Lenka Pospíšilová

PRŮVODCE náhradní rodinnou péčí
1/2020, XXI. ročník, vychází 6x ročně
uzávěrka čísla: 4. 2. 2021, ISSN 1805-3890
vydalo **Sdružení pěstounských rodin**
Anenská 10, 602 00 Brno

www.pestouni.cz
e-mail: info@pestouni.cz,
IČO 64326471
bankovní spojení: 2700255345/2010, FioBanka

redakce: Lenka Pospíšilová - redaktorka; Pavel Šmýd, Julija Prejsová, Sylva Dvořáčková, Alena Michalová, Zora Knížková, Hana Benadová, Jana Lišková, Alena Vítková, Romana Gerátová, Hana Palacká
předplatné 200 Kč/rok, vyřizuje: K. Kolářová, sprcasopis@gmail.com
design a sazba: Grifart, spol. s r.o.
tisk: ARCH - polygrafické práce spol. s r.o., Charbulova 1195/3A, Brno
Povoleno Ministerstvem kultury, evidenční číslo MK ČR E 13323
Přetiskování článků a fotografií je zakázáno bez písemného souhlasu redakce a zachování autorských práv.

Novela zákona č. 359/1999Sb. o sociálně-právní ochraně dětí ve Sněmovně

Od 27. ledna se ve Sněmovně projednává Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999Sb. Při pročtení si uvědomíme, že především reaguje na dění v oblasti zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. V pěstounské péči se nejedná o systémovou změnu. Nejvíce jde o odměňování, což pro všední obyčejný život rodiny zase důležité je. Pro úplnost, sněmovní tisk má číslo 911.

Paní ministryně Maláčová při představování změny zákona sama přiznala, že by ráda viděla mnohem velkorysejší návrh. Není však jednoduché získat koaliční shodu. Proto se do Sněmovny poslala velmi skromná varianta, dovoluji si říci skrblická. A hned v prvním čtení byla podrobena kritice z různých oblastí politického spektra. Pro nás sledující ubezpečení, že poslankyním a poslancům není osud ohrožených dětí lhostejný.

Prvním stupněm byla garance ze sociálního a zdravotního výboru. Dne 17. února 2021 paní poslankyně Pastuchová hned na začátku přiznala, že stovky dopisů a emailů jednotlivým členům - poslancům je přesvědčilo, že se jedná o důležitou změnu a že jde o vyrovnání nespravedlností nakupených za minulá léta. V důsledku všechny typy pěstounské péče chybí a chybí čím dál tím víc. Poslanci se vyjadřovali a přednášeli svá doplnění změn v odměňování pěstounů. Některé byly velmi velkorysé, například od paní poslankyně Golasowské a paní poslankyně Šafránkové. Umírněnější pocházeli o poslanců Juchelky a Dolínka. Odborně řešila problematiku novely paní poslankyně Richterová. Celkové doporučení získal pouze druhý návrh pana poslance Juchelky.

Očekávané změny nám ukáže až druhé a třetí čtení novely zákona v Poslanecké sněmovně a samotné schválení. Že proběhne boj o hlasy jednotlivých poslanců, bylo i z doporučení cítit, i když si každý uvědomil, že se po dlouhá léta na pěstouny zapomínalo. Prostě fungovali, starali se, vedli své děti životem a málo křičeli. Vůle ke změně zde je. Paní poslankyně Pastuchová nakonec nezapomněla připomenout, že národní rozpočet je velmi napjatý a vládní strana na ministerstvu financí bude muset ukázat svoji vůli k šetření.

Věřím, že pokračující jednání v Parlamentu pomůže otevřít mnoha poslancům oči, aby si uvědomili, kde je třeba šetřit a kde je potřeba velmi rozhodně nekoukat na korunu. Už samotné označení ´ohrožené dítě´ nás zavazuje, abychom s celou rozhodností umožnili těmto dětem žít své dětství a mládí v rodinách, které budou cítit všeobecné uznání ke své práci a podporu celé společnosti. Z proběhlého jednání mám dojem, že poslanci tento úkol přijali a budou se snažit především dětem velkoryse pomoci.

Očekávání dalších vyjednávání poslanců nás spojuje v úsilí, aby byl celý text novely přijat v dobrém znění. Je to záležitost apelující na nás všechny, aby na nás naši milí zastupitelé ve Sněmovně nezapomněli. Zvolili jsme si je a můžeme jim připomenout odpovědnost za správné rozhodnutí o budoucnosti dětí v našich rodinách.

Pavel Šmýd,
předseda Sdružení pěstounských rodin z.s.

NOVINKY VE VZDĚLÁVÁNÍ

Milí pěstouni,

ráda bych Vás informovala ohledně vzdělávacích akcí v tomto roce. Od února na stránkách SPR v sekci vzdělávání najdete neúplný harmonogram akcí na rok 2021. Na některé akce (víkendy, kluby, semináře), které se budou konat **prezenčně, nebude možné se hned přihlásit**, a to z toho důvodu, že aktuální pandemická situace v České republice není příznivá a přesně nevíme, kdy nám bude umožněno pořádat akce prezenční. **Informace ohledně možností přihlášení se k vám dostanou mailem nebo prostřednictvím vašich klíčových sociálních pracovnic.**

Ceny příspěvku na stravu se pro pěstouny s uzavřenou dohodou **SPR nebudou měnit**. K menší úpravě dojde v ceně za dětský program při pobytech, kdy nově bude účtovaná částka 100 Kč za jednu hodinu u dětí pěstounů, kteří nemají uzavřenou se SPR dohodu.

Pokud by byla situace i na dále nepříznivá a víkendy by se neuskutečnily, je možné se po celý rok přihlásit na **webináře**, které budeme pořádat nejméně dvakrát za měsíc. Uvažujeme také o pořádání jednodenních seminářů s možností hlídání dětí, které by se uskutečnily na podzim, pokud by se pobyty nemohly konat a karanténní opatření by tuto možnost dovolila.

Další akce jako tábory, rodinné akce a dny pěstounů bychom vám i letos rádi nabídli, ale opět musíme vyčkat a program upravovat dle aktuálních opatření.

Budeme se snažit akce přizpůsobovat pandemickým opatřením a program budeme na našich webových stánkách doplňovat tak, aby vám bylo umožněno splnit povinné penzum vzdělávání. Prosíme, sledujte tedy naše webové stránky.

Přeji všem hodně zdraví a těšíme se na viděnou na našich vzdělávacích akcích jak v on-line podobě či prezenčně, pokud situace dovolí.

Hana Lukešová Bartáková,
koordinátor vzdělávacích akcí SPR

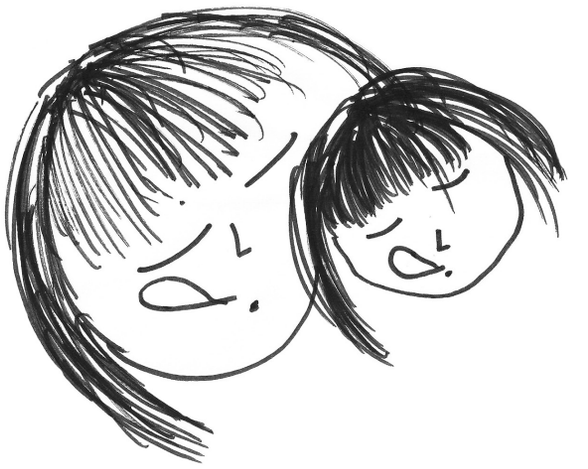

V prosinci 2020 všechny osoby pověřené obdržely z kanceláře ombudsmana Doporučení ke kontaktům dítěte v pěstounské péči s rodiči. Níže Vám přinášíme celý text. Doporučení vyvolalo velký ohlas ze stran odborné veřejnosti, my za SPR jsme reagovali dopisem autorce doporučení Mgr. Monice Šimůnkové a otiskujeme také vyjádření ČMPS. Chystáme i další kroky k otevření diskuse nad současnou situaci v oblasti NRP.

Ombudsman: Doporučení ke kontaktům dítěte v PP s rodiči

Norway grants

Doporučení zástupkyně veřejného ochránce práv ke kontaktům dítěte v pěstounské péči nejen s rodiči[1]

A. Účel doporučení

Realizace práva na styk dítěte v pěstounské péči[2] a v pěstounské péči na přechodnou dobu[3] (dále souhrnně používáno pouze „pěstounská péče") s biologickou rodinou, ale i nepříbuznými osobami, bývá zdrojem mnoha konfliktů a nepochopení. Dochází ke střetům mezi očekáváními, přáními a postoji rodičů, pěstounů, doprovázejících organizací pěstounů[4], organizací pomáhajících rodičům i orgánů sociálně-právní ochrany dětí (dále také „OSPOD").

Umístěním dítěte do pěstounské péče nemá v žádném případě (není-li tak rozhodnuto ze závažných důvodů soudním rozhodnutím) dojít k omezení kontaktu s biologickou rodinou (zejména rodiči, prarodiči a sourozenci) či osobami dítěti blízkými (např. předchozími pěstouny či poručníky).

Ve své činnosti se opakovaně setkávám s problémy souvisejícími s realizací styku dítěte v pěstounské péči s jeho biologickou rodinou a dalšími osobami. Proto jsem se rozhodla zpracovat toto doporučení. Ráda bych, aby posloužilo všem výše jmenovaným aktérům zapojeným do procesu zajištění náhradní rodinné péče, a přispělo tak k dodržování práv dětí.

B. Shrnutí doporučení[5]

- **Dítě v pěstounské péči má právo na pravidelný kontakt s rodiči, sourozenci a osobami mu blízkými (příbuznými i nepříbuznými), ledaže soud rozhodl jinak.**

---

1 Doporučení bylo zrealizováno v souvislosti s projektem Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv (směrem k ustavení Národní lidskoprávní instituce v ČR), číslo projektu LP-PDP3-001. Projekt je součástí Programu lidská práva financovaného z Norských fondů 2014-2021 prostřednictvím Ministerstva financí ČR.

2 Ve smyslu § 958 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

3 Ve smyslu § 27a a násl. zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

4 Jedná se o zažitý termín označující zejména nestátní neziskové organizace, které vystupují jako pověřené osoby k výkonu sociálně-právní ochrany dětí ve smyslu § 48 odst. 2 písm. d) zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Podrobněji k jejich činnosti v části C.1.3.

5 Všechna v této části uvedená doporučení směřující k právu dítěte na styk s rodiči se dají totožně uplatnit i na právo dítěte na styk s dalšími osobami jemu blízkými.

ombudsman
už 20 let pomáháme bez rozdílu

Sp. zn.: 6985/2020/VOP/PŠ

- Na podmínkách a četnosti styku dítěte s rodiči i dalšími osobami by se měli primárně dohodnout pěstouni a rodiče. Pokud se tyto strany nemohou dohodnout, jedině soud může o podmínkách a četnosti styku rozhodnout.
- Dohoda o styku s dítětem je primárně na rodičích dítěte a pěstounech. Přičemž OSPOD by je měl aktivně vést ke vzájemné dohodě.
- Zprostředkování dohody nemůže být rodičům předkládáno jako podmínka. A to ani ze strany OSPOD, ani doprovázející organizace pěstounů. Nadto zapojení doprovázející organizace by nemělo způsobovat jakoukoliv prodlevu v dohodě o úpravě styku dítěte s rodiči.
- Nastavení jakýchkoliv překážek v kontaktu dítěte s rodiči s odkazem na adaptaci dítěte v pěstounské rodině nemá oporu v zákoně.
- OSPOD by měl na potřebu úpravy styku s dítětem myslet již při podávání návrhu na svěření dítěte do pěstounské péče, má-li indicie, že dohoda bude velmi obtížná či nemožná. Nemůže zůstat pasivní v situaci, kdy se problémy s úpravou styku objeví v průběhu pobytu dítěte u pěstounů. V obou případech by měl soud informovat formou podnětu.
- OSPOD musí aktivně monitorovat, zda a jak probíhají kontakty dítěte s rodiči. Aktivitu v této oblasti nemůže zcela přenést na doprovázející organizaci pěstounů.
- Doprovázející organizace nemohou jakkoliv zasahovat do práva dítěte na kontakt s rodiči. Nemohou realizaci styku podmiňovat svojí osobní asistencí, určovat, kde a za jakých podmínek bude kontakt probíhat.
- O asistovaném kontaktu rodičů s dítětem musí vždy rozhodnout soud a nelze k němu přistupovat jako k trvalému řešení. Pokud OSPOD dojde k závěru, že aktuální soudní úprava situaci dítěte nevyhovuje (asistence není nezbytná, nebo naopak je potřeba přistoupit k jinému opatření), musí o tom informovat soud formou podnětu.
- OSPOD má oprávnění podat návrh na zahájení soudního řízení týkajícího se zásahů do rodičovské odpovědnosti. Měl by rovněž sledovat, zda jsou tyto zásahy v průběhu času opodstatněné a nezbytné, případně podat návrh na jejich zrušení.
- Nerozhodl-li soud o úpravě osobního styku rodiče omezeného v rodičovské odpovědnosti, není rodič v tomto právu jakkoliv omezen a všechny zapojené strany by jeho kontakt s dítětem měly aktivně podporovat. Rodič zbavený rodičovské odpovědnosti nemá právo na osobní styk s dítětem, nerozhodl-li soud jinak. Náleží mu však právo se stýkat s dítětem tzv. nepřímou formou (telefonicky, e-mailovou komunikací, poštou) a právo na informace o dítěti, nerozhodl-li soud o omezení také těchto forem styku.
- Rodičům se zdravotním postižením je potřeba poskytnout odpovídající podporu při plnění jejich rodičovských povinností a naplňování jejich rodičovských práv.
- OSPOD musí aktivně činit veškeré kroky k zajištění pravidelného osobního kontaktu sourozenců. Svěření sourozenců do různých výchovných prostředí nemůže být důvodem pro výrazné omezení či dokonce přerušení jejich vzájemného kontaktu.

ombudsman
už 20 let pomáháme bez rozdílu

Sp. zn.: 6985/2020/VOP/PŠ

- **Je-li v rodině více sourozenců a má-li každé dítě ke každému rodiči výrazně odlišný vztah, je třeba u každého dítěte zvažovat odlišné možnosti úpravy kontaktu.**

C. Právo dítěte na styk s rodiči

Právo dítěte na styk s rodiči chrání na mezinárodní úrovni Úmluva o právech dítěte[6] či Úmluva o styku s dětmi[7]. Ty dítěti a jeho rodičům zaručují právo udržovat vzájemný pravidelný kontakt. Na vnitrostátní úrovni ochranu před nezákonnými zásahy do soukromého a rodinného života garantuje Listina základních práv a svobod.[8] Právo na styk rodičů s dítětem dále upravuje občanský zákoník[9], který říká, že rodiče dítěte v pěstounské péči mají právo se s dítětem osobně a pravidelně stýkat i právo na informace o dítěti, jestliže soud nerozhodl jinak.[10] Obdobně má i samotné dítě v pěstounské péči právo na kontakt se svými rodiči.

Pěstouni mají tomu odpovídající povinnost umožnit styk dítěte s rodiči a podporovat jejich vztahy.[11] Je jejich povinností udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami blízkými.[12] Pěstouni proto mají povinnost umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, ledaže soud stanoví jinak.[13] Pěstouni mají citované povinnosti plnit v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte.[14] Ten musí vytvořit a průběžně aktualizovat OSPOD.[15] Současně platí, že pěstouni mají právo na pomoc při plnění uvedených povinností.[16]

Z právních předpisů vyplývá, že kontakt rodičů s dítětem by měl být zásadně omezen co nejméně. Jakékoliv zásahy, limity, podmínky i jiná omezení musejí být v souladu s právními předpisy a se zájmem dítěte. Prvotním způsobem stanovení podmínek a četnosti styku dítěte s rodiči by měla být **dohoda pěstounů s rodiči. Pokud se rodiče a pěstouni nemohou dohodnout, může rozhodnout jedině soud.[17] Tomu jedinému svědčí pravomoc autoritativně zasáhnout do práv dítěte a rodiče.** Toto oprávnění nemá ani OSPOD,

6 Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte.

7 Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb. m. s., Úmluva o styku s dětmi.

8 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

9 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

10 Viz § 960 odst. 2 občanského zákoníku.

11 Viz § 960 odst. 2 a § 967 občanského zákoníku a § 47a odst. 2 písm. h) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

12 Viz § 967 občanského zákoníku.

13 Viz § 967 druhá věta občanského zákoníku.

14 Viz § 47a odst. 2 písm. h) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

15 Viz § 10 odst. 5 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

16 Viz § 47a odst. 2 písm. e) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

17 Viz § 888 a § 891 občanského zákoníku a čl. 9 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, čl. 4 odst. 2 a 3 Úmluvy o styku s dětmi, čl. 8 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a § 466 písm. d) zákona o zvláštních řízeních soudních.

ombudsman
už 20 let pomáháme bez rozdílu

Sp. zn.: 6985/2020/VOP/PŠ

ani doprovázející organizace a ani pěstouni. Ti mohou poskytovat stranám pouze podporu při dohodě, případně samotné realizaci styku.

Je-li to v konkrétním případě důvodné, žádoucí a v souladu s nejlepším zájmem dítěte, musí OSPOD dát k takovému zásahu soudu podnět opírající se o svá zjištění a zkušenosti s rodinou.

C.1 Aktivita OSPOD

Právo dítěte na styk s rodiči je jednou z neoddělitelných součástí práva na respektování rodinného a soukromého života tak, jak je garantuje Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod[18]. Jak vyplývá ze závěrů Evropského soudu pro lidská práva (dále také jen „ESLP"), **stát má povinnost podniknout kroky, které jsou nutné k zajištění tohoto práva.**[19] Dle ESLP dotčený článek Úmluvy navíc vyžaduje, aby vnitrostátní orgány nalezly spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dítěte a rodičů, přičemž prvořadý musí být zájem dítěte, který může mít v závislosti na povaze a vážnosti tohoto zájmu přednost před zájmem rodičů.[20]

OSPOD je povinen po odebrání dítěte z péče rodičů s rodinou dále aktivně spolupracovat s cílem navrácení dítěte zpět do rodiny[21] a rodiče a dítě po jejich rozdělení aktivně podporovat v jejich brzkém kontaktu. Stěžejním úkolem OSPOD je rovněž pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, plánovat a poskytovat rodičům i jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte pomoc. OSPOD musí být koordinátorem ochrany dítěte a veškeré pomoci jeho rodině.[22]

C.1.1 Včasnost úpravy styku

V situacích, kdy dojde k oddělení dítěte od rodičů, musí OSPOD postupovat s největším urychlením, přičemž vhodnost opatření přijatých státními orgány k podpoře rodinného života se posuzuje i podle rychlosti jejich provedení.

Již v době vypracování návrhu na vydání soudního rozhodnutí, kterým má být dítě umístěno do pěstounské péče, by OSPOD měl promyslet zásadní otázky týkající se styku. Potřebuje dítě ochranu, a pokud ano, tak jakou? Bude možná dohoda mezi rodiči a pěstouny o kontaktu? Nebo lze velmi pravděpodobně očekávat jejich odlišné představy, a tedy odpor k dohodě?

18 Ve smyslu čl. 8 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.

19 Viz rozsudek ESLP ze dne 13. ledna 2015 ve věci Manic proti Litvě, č. 46600/11, bod 101, dostupný z: http://hudoc.echr.coe.int.

20 Viz rozsudek ESLP ze dne 8. července 2003 ve věci Sahin proti Německu, č. 30943/96, bod 66, dostupný z: http://hudoc.echr.coe.int.

21 Viz § 12 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

22 Viz § 10 odst. 3 písm. c) až e) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

ombudsman
už 20 let pomáháme bez rozdílu

Sp. zn.: 6985/2020/VOP/PŠ

C.1.1.1 Dohoda o styku

OSPOD by měl rodiče i pěstouny aktivně vést k jejich vzájemné dohodě. Je vhodné neprodleně aktualizovat individuální plán ochrany dítěte, ve kterém bude jasně definováno, do kdy se mají rodiče s pěstouny dohodnout na kontaktu s dítětem. Běžnou součástí sociální práce s rodiči by rovněž měla být nabídka zprostředkování dohody mezi rodiči a pěstouny, a to nejlépe současně s odebráním dětí z péče rodičů či bezprostředně poté (v řádu hodin či maximálně několika dnů). Dohoda o kontaktech učiněná bezprostředně po výkonu soudního rozhodnutí často přinese všem stranám jistotu. Napjatým a vystresovaným rodičům a dítěti v tom, kdy a za jakých podmínek se uvidí, pěstounům zase v tom, že nebudou nepříjemně překvapeni nenadálou návštěvou rodičů.

Zprostředkování dohody doprovázející organizací nemůže být rodičům předkládáno jako podmínka. A to ani ze strany OSPOD, ani doprovázející organizace pěstounů. Se zprostředkováním dohody třetí stranou je mnohdy spojena nemalá časová prodleva způsobená zejména personálními a časovými možnostmi OSPOD či doprovázející organizace.[23] Nastíněné limity musí akceptovat také pěstouni. Ani oni by neměli návštěvy rodičů bez dalšího odmítat s odkazem na nezbytnost prvotního uspořádání setkání a uzavření dohody za přítomnosti třetí strany.

Nerozhodl-li o tom soud, je rovněž **nepřijatelný odkaz na skutečnosti, že si dítě musí v novém prostředí nejprve zvyknout.[24] Nastavení jakýchkoliv překážek v kontaktu rodičů s dítětem s odkazem na adaptaci dítěte v pěstounské rodině nemá oporu v zákoně, a závisí tak pouze na dohodě mezi pěstouny a rodiči. Je však důležité si uvědomit, že rodiče v danou chvíli vystupují ve slabším postavení** (dítě fyzicky nemají ve své péči), proto není možné považovat za projev jejich svobodné vůle skutečnost, že jednostranné sdělení pěstounů (OSPOD či doprovázející organizace) tiše respektují. Rodiče totiž mnohdy ani neví, že k nastavování překážek či podmínek kontaktu s dítětem nemá doprovázející organizace ani OSPOD oprávnění.

C.1.1.2 Soudní rozhodnutí

Vyhodnotí-li OSPOD, že z hlediska ochrany dítěte je důvodné kontakt rodičů s dítětem jakkoliv upravit, měl by, ideálně již při podávání návrhu na svěření dítěte do pěstounské péče, na takovou úpravu pamatovat. **Součástí návrhu na umístění dětí do pěstounské péče potom může být i podnět k úpravě styku dítěte s rodiči (měl by pamatovat na různé formy styku).**

OSPOD nemůže zůstat pasivní ani v situaci, kdy se problémy s úpravou styku objeví v průběhu pobytu dítěte u pěstounů. Pokud OSPOD nevystupuje v rámci probíhajícího

23 Obdobně může nastat časová prodleva také v případě, že s ohledem na vnitřní předpisy dochází ke změně OSPOD nebo jeho pracovníků. Problémem se v minulosti zabývala bývalá veřejná ochránkyně práv například ve městě Brně, kde Statut města přenáší místní příslušnost z úřadů městských částí na Magistrát města Brna. Řešeno například v závěrečném stanovisku ochránkyně práv ze dne 13. března 2019, sp. zn. 4669/2016/VOP/BJ, dostupné z: https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/6836.

24 K tomu viz zpráva veřejné ochránkyně práv ze dne 9. července 2018, sp. zn. 3159/2017/VOP/MJ, dostupná z: https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/6340.

ombudsman
už 20 let pomáháme bez rozdílu

Sp. zn.: 6985/2020/VOP/PŠ

soudního řízení jako tzv. kolizní opatrovník dítěte[25] či poručník dítěte[26], zákon[27] mu přímo nepřisuzuje oprávnění podat návrh na úpravu styku dítěte s rodiči. Nic však nevylučuje, aby OSPOD o problémech informoval soud alespoň formou podnětu. Obdobně mohou postupovat pěstouni či jejich doprovázející organizace.

Aktivní legitimace k podání návrhu na úpravu styku naopak svědčí samotným rodičům.[28] Prokáží-li rodiče zájem na rychlé úpravě styku, mohou podat návrh na vydání předběžného opatření, kterým může soud jejich styk s dítětem prozatímně upravit, a to do sedmi dnů od přijetí jejich návrhu.[29]

C.1.2 Případová konference jako nástroj pro nalezení vhodných řešení situace

Významným nástrojem při řešení situace dítěte je případová konference. Je důležité, aby OSPOD před uspořádáním případové konference zhodnotil dosavadní vývoj situace dítěte a na základě toho vytyčil předmět a cíle případové konference. Jde o nástroj, díky kterému se rodiče a spolupracující odborníci mohou aktivně velkou měrou podílet na hledání řešení vzniklé situace.

Existují-li jakékoliv problémy s úpravou a realizací práva dítěte na styk s rodiči (případně jinými osobami[30]), mělo by být dané téma rozhodně zařazeno na program případové konference.[31] Výstupy případové konference by měly být pro všechny strany jasné, přehledné a adresné.[32]

Není však akceptovatelné, aby výstupy případové konference nezákonně zasahovaly do práva dítěte a rodičů na vzájemný kontakt. Shodnou-li se účastníci případové konference na potřebě jakkoliv do uvedených práv zasáhnout, musí následně tento názor předložit soudu ke schválení (nejčastěji ve formě podnětu OSPOD k úpravě styku dítěte s rodičem/rodiči).

C.1.3 Spolupráce s doprovázejícími organizacemi pěstounů

Pěstouni mají ze zákona[33] povinnost uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče. Učinit tak mohou buď s OSPOD, krajským úřadem nebo doprovázející organizací. Instituce, se kterou pěstouni dohodu uzavřou, je pak povinna je minimálně dvakrát ročně navštěvovat

25 Viz § 17 zákona o sociálně-právní ochraně dětí a § 469 odst. 1 a 2 zákona o zvláštních řízeních soudních.

26 Viz § 17 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

27 Výčet návrhových oprávnění, kterými OSPOD disponuje, taxativně vymezuje zákon o sociálně-právní ochraně dětí zejména v § 14.

28 V souladu s § 466 písm. d) zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

29 V souladu s § 76 a násl. zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

30 K tomu podrobněji v části D a E tohoto doporučení.

31 K tomu viz zpráva veřejné ochránkyně práv ze dne 19. srpna 2019, sp. zn. 4739/2018/VOP/PŠ, dostupná z: https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/7508.

32 K tomu viz zpráva veřejné ochránkyně práv ze dne 9. února 2016, sp. zn. 130/2015/VOP/BJ, dostupná z: https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/3654.

33 V souladu s § 47b zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

a zejména jim poskytovat podporu a poradenství, stejně jako zajišťovat vzdělávání a částečnou kontrolu nad výkonem pěstounské péče. Doprovázející organizace se tak stává významným aktérem při realizaci náhradní rodinné péče. I přes vědomí její důležitosti zejména při zajištění výchovné a poradenské péče pěstounům musím zdůraznit, že **koordinátorem veškeré sociální práce s dítětem a jeho rodinou zůstává místně příslušný OSPOD.**[34]

Ve vztahu k tématu tohoto doporučení je podstatné, aby OSPOD měl nastaveny efektivní postupy spolupráce s doprovázejícími organizacemi tak, **aby styk rodičů s dítětem mohl proběhnout co nejdříve po odebrání dítěte z rodiny. Zapojení doprovázející organizace by nemělo způsobovat jakoukoliv prodlevu v dohodě o úpravě styku rodiče s dítětem.**

Doprovázející organizace jsou vázány stejnými právními předpisy jako OSPOD. V jejich kompetenci proto není jakkoliv zasahovat do práva dítěte na kontakt s rodičem. Nemohou realizaci styku podmiňovat svojí osobní asistencí, **ani určovat, kde a za jakých podmínek bude kontakt probíhat.** Zdůrazňuji, že na situaci každého dítěte je nezbytné nahlížet striktně individuálně s přihlédnutím ke všem okolnostem jeho konkrétního případu. Zcela proto neakceptuji tvrzení, se kterými se setkávám, o tom, že je běžné, aby se dítě s rodičem stýkalo jedenkrát za čtrnáct dnů, nebo že první tři kontakty musí bezpodmínečně proběhnout na půdě doprovázející organizace za asistence jejího pracovníka či pracovnice.[35] Pokud OSPOD zjistí výše popsaný postup doprovázející organizace, měl by reagovat a doprovázející organizaci upozornit na nezákonný postup.

C.2 Omezení kontaktu

C.2.1 Asistovaný kontakt

Asistovaný kontakt je forma dočasného omezení styku dítěte s rodičem/rodiči. V jeho rámci může být uložena povinnost osobám, mezi kterými má být styk realizován, tj. dítěti a rodiči, uskutečňovat styk pod dohledem třetí osoby. Takové omezení kontaktu, nejčastěji za pomoci odborníků a odborného poradenského zařízení, se využívá především v situacích, kdy existuje důvodná obava z ohrožení dítěte rodičem nebo je třeba asistence za účelem navázání osobního kontaktu (například když dítě rodiče odmítá či z něj má strach).[36]

O asistovaném kontaktu jako jedné z forem nejrazantnějšího omezení styku rodičů s dítětem musí vždy rozhodnout soud. Jelikož asistovaný kontakt představuje významný zásah do styku rodiče s dítětem, musí být využíván jen v nezbytných případech, když nelze využít mírnějších opatření. Stanovení této omezené formy kontaktu rodičů s dítětem není svěřeno do kompetencí ani pěstouna, ani doprovázející organizace, a dokonce ani OSPOD. Jako zcela nevhodnou lze proto označit praxi některých pěstounů a jejich doprovázejících organizací, kteří bez rozhodnutí soudu rodiče automaticky staví před podmínku, že buď

34 Viz § 10 odst. 3 písm. c) až e) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

35 Viz např. zpráva veřejné ochránkyně práv ze dne 9. července 2018, sp. zn. 3159/2017/VOP/MJ, dostupná z: https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/6340.

36 Viz ROGALEWICZOVÁ, Romana a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 123. ISBN 978-80-7400-713-2.

budou souhlasit s asistencí u jejich styku s dětmi, nebo styk nepovolí. Daná praxe je v rozporu se zákonem.

K asistovanému styku nelze přistupovat jako k trvalému řešení. Jeho účelem je ověření fungování styku rodičů s dítětem, jeho rozvíjení či zajištění bezpečnosti dítěte v případě nějakého závažného podezření. Soud i OSPOD by tedy měly s tímto opatřením zacházet jako s dočasným. Zejména OSPOD musí pravidelně vyhodnocovat[37], jaký vliv mají asistované kontakty na situaci dítěte a zda nepominuly důvody takového kontaktu, popřípadě zda neexistují důvody pro změnu. **Pokud OSPOD dojde k závěru, že aktuální úprava již situaci dítěte nevyhovuje (asistence není nezbytná, nebo naopak je potřeba přistoupit k jinému opatření), musí o tom informovat soud.**[38]

C.2.2 Podezření z týrání či zneužívání dítěte a probíhající trestní řízení

V situaci závažného podezření na týrání či zneužívání dítěte, případně zapojení dítěte do nějaké formy trestné činnosti, je úprava styku dítěte s podezřelou osobou (ať už rodičem, jiným rodinným příslušníkem či jakoukoliv další osobou) často žádoucí a nezbytná. Po dobu šetření Policie ČR nebo/a orgánů činných v trestním řízení hrozí, že se dotyčné osoby budou před dítětem nevhodně vyjadřovat, budou se snažit ho ovlivnit. Zásahem je možné také ochránit dítě před psychickým nátlakem, fyzickým násilím či sekundární traumatizací. Úprava může mít mnoho podob – od výrazného omezení osobního kontaktu, přes asistovaný kontakt, zachování pouze nepřímých forem styku či úplný zákaz styku.

I v těchto případech je však nezbytné postupovat v souladu se zákonem a ošetřit práva všech zúčastněných, a to vždy v souladu s nejlepším zájmem dítěte. **Stejně jako výše platí, že o zásahu do práva dítěte na kontakt s jeho blízkými i práv rodičů na kontakt s dítětem může rozhodnout soud. Dané oprávnění nepřísluší ani OSPOD, ani pěstounům či doprovázející organizaci.**

Z pohledu práva je rovněž nezávazná jakákoliv forma doporučení jakéhokoliv spolupracujícího odborníka (psychologa, lékaře, terapeuta), nebo policistů prošetřujících údajně spáchaný trestný čin.[39] Dané doporučení může sloužit jako podklad pro rozhodnutí soudu o úpravě styku, ale samo o sobě není pro nikoho závazné ani vynutitelné.

Existuje jediná výjimka, kdy o omezení či zákazu kontaktu rodiče/rodičů či jiných osob může rozhodnout někdo jiný než soud. Dané oprávnění náleží státnímu zastupitelství, které v přípravném řízení trestního řízení může vydat předběžné opatření, kterým upraví či zakáže styk obviněného s poškozeným dítětem.[40] Dané předběžné opatření musí být

37 Ve smyslu § 10 odst. 3 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

38 K tomu viz zpráva veřejné ochránkyně práv ze dne 19. srpna 2019, sp. zn. 4739/2018/VOP/PŠ, dostupná z: https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/7508.

39 K tomu viz zpráva veřejné ochránkyně práv ze dne 6. září 2019, sp. zn. 5219/2018/VOP/KI, dostupná z: https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/7142.

40 Viz § 88b a § 88m odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

ombudsman
už 20 let pomáháme bez rozdílu

Sp. zn.: 6985/2020/VOP/PŠ

vždy vydáno písemně, dítě musí v posuzované věci vystupovat jako tzv. poškozený a trestní řízení již musí být ve fázi, že policie již údajného pachatele trestného činu obvinila.

V této souvislosti ještě zdůrazňuji, že OSPOD, pěstoun ani doprovázející organizace pěstounů nejsou povinni ani oprávněni sami posuzovat zavinění údajného pachatele na vyšetřovaném trestném činu. Je však třeba, aby OSPOD vývoj trestního řízení zohledňoval ve svém postupu, ve svých návrzích soudu atp.

C.3 Zásahy do rodičovské odpovědnosti a s tím související úprava styku rodiče s dítětem

Specifické situace nastávají v případech, kdy soud rozhoduje o zásahu do rodičovské odpovědnosti rodiče. Tu může buď omezit, rodiče jí zbavit, nebo pozastavit její výkon. Každý z těchto kroků s sebou nese jiný zásah do práva rodiče na styk s dítětem. Pro úplnost upozorňuji, že již v těchto řízeních by měl OSPOD myslet na to, zda není vhodné o styku rodiče s dítětem rozhodnout specificky/jinak než předvídá zákon.

Souhrnně lze uvést, že oprávnění podat návrh na zahájení soudního řízení týkajícího se zásahů do rodičovské odpovědnosti má také OSPOD.[41] **OSPOD by měl sledovat, zda jsou tato opatření v průběhu času i nadále opodstatněná a nezbytná. Má totiž možnost podávat soudu návrhy na zrušení těchto omezení rodičovské zodpovědnosti.**

C.3.1 Omezení rodičovské odpovědnosti

K omezení rodičovské odpovědnosti dochází v případě, kdy rodič nevykonává svoji rodičovskou odpovědnost řádně a vyžaduje-li to zájem dítěte.[42]

Platí, že před rozhodnutím soudu o omezení rodiče v rodičovské odpovědnosti soud vždy posoudí, zda je vzhledem k zájmu dítěte nezbytné omezit právo rodiče osobně se stýkat s dítětem.[43] **Pokud tedy soud o úpravě osobního styku rodiče omezeného v rodičovské odpovědnosti přímo nerozhodl, znamená to, že takový rodič není v tomto právu jakkoliv omezen a všechny zapojené strany by jeho kontakt s dítětem měly aktivně podporovat.**

C.3.2 Zbavení rodičovské odpovědnosti

Ke zbavení rodiče jeho rodičovské odpovědnosti soud přistupuje v případě, kdy rodič zneužívá nebo závažným způsobem zanedbává svoji rodičovskou odpovědnost nebo její výkon. Soud toto opatření také zvažuje v případě, že rodič spáchal proti svému dítěti úmyslný trestný čin, nebo použil-li rodič své dítě, které není trestně odpovědné, ke spáchání trestného činu, nebo spáchal-li rodič trestný čin jako spolupachatel, návodce, pomocník či organizátor trestného činu spáchaného jeho dítětem.[44]

41 Viz § 14 odst. 1 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

42 Viz § 870 občanského zákoníku.

43 Viz § 872 věty první občanského zákoníku.

44 Viz § 871 občanského zákoníku.

ombudsman
už 20 let pomáháme bez rozdílu

Sp. zn.: 6985/2020/VOP/PŠ

Pokud soud rozhodne o zbavení rodiče rodičovské odpovědnosti, je situace oproti omezení přesně opačná. **Rodiči zůstává právo se osobně stýkat s dítětem jen v případě, že soud rozhodne o zachování tohoto práva.[45] Jinak se má za to, že dané právo rodič ztratil.**

Zákon však hovoří pouze o právu na osobní styk. Proto i **rodič zbavený rodičovské odpovědnosti má nadále právo se stýkat s dítětem tzv. nepřímou formou** (telefonicky, e-mailovou komunikací, poštou) a **má právo na informace o dítěti, nerozhodl-li soud o omezení také těchto forem styku.[46]** Pojmem styk totiž Úmluva o styku s dětmi rozumí jakoukoliv formu komunikace mezi dítětem a rodičem, i poskytnutí informací o dítěti rodiči nebo dítěti informace o rodiči.[47]

C.3.3 Pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti

Soud může také, z povahy věci zpravidla dočasně, pozastavit výkon rodičovské odpovědnosti. Přistupuje k tomu v situacích, kdy rodiči brání ve výkonu jeho rodičovské odpovědnosti závažná okolnost a zároveň se lze domnívat, že je toho třeba v souladu se zájmy dítěte.[48] Jedná se o situace, kdy je rodič například závažně nemocný či v kómatu. Zákon samostatně o úpravě styku v daných případech nehovoří. **Styk tedy ze zákona není omezen. O omezení by musel rozhodnout soud.**

C.4 Rodič omezený ve svéprávnosti

V případě omezování rodiče ve svéprávnosti musí soud zároveň rozhodnout o jeho rodičovské odpovědnosti.[49] To samo o sobě neznamená omezení rodiče v kontaktu s dítětem. **Platí totiž, že výkon rodičovské odpovědnosti rodiče, jehož svéprávnost byla v této oblasti omezena, je po dobu omezení jeho svéprávnosti pozastaven, ledaže soud rozhodne, že se rodiči vzhledem k jeho osobě zachovává výkon povinnosti a práva péče o dítě a osobního styku s dítětem.[50]**

Platí proto, že i v případě rodičů omezených ve svéprávnosti musí všechny zúčastněné osoby důsledně posuzovat schopnosti a možnosti rodiče a zároveň mu poskytovat náležitou podporu a pomoc. **Zdůrazňuji, že osobám se zdravotním postižením je potřeba poskytnout odpovídající podporu při plnění jejich rodičovských povinností** a naplňování jejich rodičovských práv.[51]

45 Viz § 872 věta druhá občanského zákoníku.

46 HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 884–887. ISBN 978-80-7400-503-9.

47 Viz čl. 2 a čl. 4 odst. 3 Úmluvy o styku s dětmi.

48 Viz § 869 občanského zákoníku.

49 Viz § 865 odst. 2 občanského zákoníku.

50 Viz § 868 odst. 2 občanského zákoníku.

51 Viz čl. 23 odst. 2 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 10/2010 Sb.m.s., Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

ombudsman
už 20 let pomáháme bez rozdílu

Sp. zn.: 6985/2020/VOP/PŠ

Danému tématu se podrobněji věnuji také v samostatném doporučení.[52]

C.5 Nezletilý rodič

U nezletilého rodiče je nutné rozlišovat, zda má plnou svéprávnost, či nikoliv.

Plnou svéprávnost může nezletilý rodič získat buď přiznáním soudem, nebo uzavřením manželství.[53] Soud oboje povolí pouze nezletilému, který již dovršil šestnácti let věku a za současného splnění dalších zákonných podmínek.[54] V takovém případě není nezletilý rodič v rodičovské odpovědnosti, včetně jeho práva na styk s dítětem, jakkoliv omezen a nemůže mu být v tomto právu bráněno, nerozhodl-li soud jinak.

V případě ostatních nezletilých rodičů, kteří plnou svéprávnost zatím nemají, platí, že výkon jejich rodičovské odpovědnost je až do nabytí plné svéprávnosti (tedy do osmnáctého roku věku) pozastaven. S odkazem na výše uvedené[55] tedy styk ze zákona není omezen. O omezení by musel rozhodnout soud.[56]

C.6 Rodič ve výkonu trestu odnětí svobody

Kontaktům dětí umístěných do pěstounské péče s rodiči ve výkonu trestu odnětí svobody se budu věnovat v samostatném doporučení.[57]

D. Kontakt mezi sourozenci

Ochranu sourozeneckým vztahů poskytuje například Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod[58], která zaručuje právo každého na respektování rodinného života, který v sobě zahrnuje i vztahy mezi sourozenci. Ačkoliv tato Úmluva v čl. 8 zavazuje stát především k tomu, aby se zdržel závadového jednání, zahrnuje i pozitivní závazek státu

52 Viz doporučení zástupkyně veřejného ochránce práv „Jak chránit práva rodičů s psychosociálním postižením a jejich děti", sp. zn. 26/2020/OZP/ZD, dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/CRPD/Doporuceni/2020_26_Doporuceni-rodice.pdf.

53 Viz § 30 odst. 2 občanského zákoníku.

54 V případě přiznání svéprávnosti: osvědčení schopnosti sám se živit a obstarat si své záležitosti a souhlas zákonného zástupce; v případě uzavření manželství: jsou-li důležité důvody (viz § 37 a § 672 odst. 2 občanského zákoníku).

55 Viz část C.3.3 tohoto doporučení.

56 Pro úplnost dodávám, že i nezletilému rodiči, který není plně svéprávný, náleží právo a povinnost péče o dítě, nerozhodl-li soud o pozastavení výkonu také této části rodičovské odpovědnosti.

57 Doporučení bude dostupné během roku 2021 v Evidenci stanovisek ochránce (http://eso.ochrance.cz).

58 Viz čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

ombudsman
už 20 let pomáháme bez rozdílu

Sp. zn.: 6985/2020/VOP/PŠ

aktivně přispívat k ochraně rodinného života.[59] Potřebu zachovávat sourozenecké vztahy reflektuje rovněž Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte[60].

V případě odebrání dětí z péče rodičů se nedaří vždy umístit všechny sourozence společně, byť by o to měl OSPOD i soud maximálně usilovat. Stává se tak zejména u početných sourozeneckých skupin, u sourozenců s větším věkovým rozdílem nebo v situacích, kdy některý ze sourozenců vyžaduje specifickou péči (ať již z důvodu jeho zdravotního postižení, věku, zdravotního stavu či výchovných problémů). I v takových případech je však nezbytné neopomíjet, že **dítě má právo i na zachování sourozeneckých vztahů.**

OSPOD musí aktivně činit veškeré kroky k zajištění pravidelného osobního kontaktu sourozenců.[61] Svěření sourozenců do různých výchovných prostředí nemůže být důvodem pro výrazné omezení či dokonce přerušení jejich vzájemného kontaktu. Opět platí, že by to měl OSPOD zapracovat do individuálního plánu ochrany dítěte, aktivně sledovat realizaci kontaktů, všem zainteresovaným aktérům poskytovat v této oblasti poradenství a náležitou pomoc, případně činit kroky, které povedou k navázání a udržení vztahů mezi sourozenci. V daném smyslu musí spolupracovat i pěstouni a jejich doprovázející organizace.

Soud i OSPOD musí při zasahování do práva na rodinný život vycházet z minimalizace takového zásahu, resp. musí co nejvíce šetřit podstatu a smysl tohoto práva[62]. Proto musí každý případ posuzovat striktně individuálně s přihlédnutím ke specifickým okolnostem věci.[63] **Je-li v rodině více sourozenců a má-li každé dítě ke každému rodiči výrazně odlišný vztah, je třeba u každého dítěte zvažovat odlišné možnosti úpravy kontaktu.[64]**

E. Kontakty dítěte s dalšími příbuznými či osobami blízkými

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod[65] chrání právo na respektování rodinného života. Pojem rodinného života ve smyslu citované úmluvy není omezen jen

59 Viz např. rozhodnutí ESLP ze dne 24. března 1988 ve věci Olsson proti Švédsku (č. 1), č. 10465/83, a dále rozhodnutí ESLP ze dne 26. října 2006 ve věci Wallová a Walla proti České republice, č. 23848/04, či rozhodnutí ESLP ze dne 21. července 2007 ve věci Havelka a ostatní proti České republice, č. 23499/06, všechny dostupné z: http://hudoc.echr.coe.int.

60 Viz Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 14 z roku 2013 – Nejlepší zájem dítěte jako přední hledisko CRC/C/GC/14.

61 Viz zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 11. listopadu 2013, sp. zn. 4585/2013/VOP/MJ, dostupná z: https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/750.

62 Čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

63 K tomu se vyjádřil např. Ústavní soud v nálezu ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. II. ÚS 3765/11, dostupné z: http://nalus.usoud.cz: *„Vždy je třeba vycházet čistě z individuálního rozměru každého jednotlivého případu. Rodinné vztahy jsou totiž primárně založeny na jiných než právních normativních systémech, a proto právo, byť má a musí do těchto vztahů vstupovat, musí být interpretováno a aplikováno nikoli mechanicky, formalisticky, ale citlivě, s výlučným ohledem na svůj účel. Rodina není obchodní společnost, právně nelze uchopit a vymezit všechny vazby mezi rodinnými příslušníky na rozdíl od toho, jak je tomu mezi statutárními orgány, ba právě naopak je třeba vždy na základě individuálních okolností hledat řešení, jež v maximální možné míře povede k zákonem předvídanému účelu".*

64 K tomu viz zpráva veřejné ochránkyně práv ze dne 3. prosince září 2019, sp. zn. 6950/2018/VOP/MJ, dostupná z: https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/7760.

65 Viz čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

ombudsman
už 20 let pomáháme bez rozdílu

Sp. zn.: 6985/2020/VOP/PŠ

na vztahy mezi rodiči a dětmi (viz část C) a ochranu sourozeneckých vztahů (viz část D), ale zahrnuje také vztahy mezi dítětem a dalšími příbuznými či dítěti blízkými osobami.

Právní předpisy[66] zakotvují **právo dítěte stýkat se s dalšími příbuznými, ať blízce či vzdáleně, nebo osobami dítěti společensky blízkými**, pokud s tím tyto osoby souhlasí. Tyto osoby se rovněž mohou svého práva na styk s dítětem domáhat[67], pokud k nim dítě má citový vztah, který není jen přechodný, a pokud je zřejmé, že by nedostatek styku s těmito osobami pro dítě znamenal újmu.[68]

Typickým příkladem dalších příbuzných, kteří se často domáhají úpravy styku s dítětem, jsou prarodiče.

Specifické bývají situace, kdy se rozhoduje o styku dítěte s dalšími osobami jemu blízkými, které s dítětem nejsou v rodinném vztahu. Mezi další dítěti blízké osoby je možné zařadit osoby, v jejichž péči dítě dříve dlouhodobě vyrůstalo (např. předchozí pěstouni[69], poručníci[70]), partnery a partnerky rodičů, či matrikové otce, u nichž však v čase došlo k popření otcovství[71].

Skutečnost, že právo na soukromý a rodinný život zahrnuje i nebiologické vazby, opakovaně potvrdil i ESLP.[72] Uvedl, že pojem rodinného života[73] není omezen na vztahy založené manželstvím, může zahrnovat také faktické „rodinné" vazby[74] a existence rodinného života může být založena na faktických okolnostech.[75] ESLP rovněž konstatoval[76], že **stát se musí všude tam, kde vzniklo rodinné pouto, snažit o udržení tohoto pouta.**

66 Viz § 927 občanského zákoníku nebo čl. 5 Úmluvy o styku s dětmi

67 Není-li možná domluva, tak prostřednictvím soudní úpravy [v souladu s § 466 odst. 1 písm. b) zákona o zvláštních řízeních soudních].

68 Viz § 927 občanského zákoníku.

69 Viz rozsudek ESLP ze dne 27. dubna 2010 ve věci Moretti a Benedetti proti Itálii, č. 16318/07, bod 49–50 a rozsudek ESLP ze dne 17. ledna 2012 ve věci Kopf a Liberda proti Rakousku, č. 1598/06, bod 37, oba dostupné z: http://hudoc.echr.coe.int, kde ESLP shledal, že vztah mezi pěstounskou rodinou a dítětem v pěstounské péči, pokud spolu žili mnoho měsíců, lze podřadit pod pojem rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy, a to i přes chybějící biologické vazby. V takovém případě zohlednil skutečnost, že mezi pěstounskou rodinou a dítětem se vytvořilo silné citové pouto, přičemž pěstounská rodina se ve všech ohledech chovala jako vlastní rodina dítěte.

70 Viz zpráva o šetření veřejné ochránkyně práv ze dne 6. května 2019, sp. zn. 5219/2018/VOP/KI, dostupná z: https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/7142.

71 Viz rozsudek ESLP ze dne 16. července 2015 ve věci Nazarenko proti Rusku, č. 39438/13, dostupný z: http://hudoc.echr.coe.int, nebo zpráva o šetření veřejné ochránkyně práv ze dne 27. února 2019, sp. zn. 8002/2018/VOP/KI, dostupná z: https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/6838.

72 Viz rozsudek ESLP ze dne 16. července 2015 ve věci Nazarenko proti Rusku, č. 39438/13, bod 56, dostupný z: http://hudoc.echr.coe.int.

73 Ve smyslu článku 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

74 Viz rozsudek ESLP Anayo proti Německu, č. 20578/07, rozsudek ze dne 21. prosince 2010, bod 55, dostupný z: http://hudoc.echr.coe.int.

75 Viz rozsudek ESLP K. a T. proti Finsku, č. 25702/94, rozsudek ze dne 12. července 2001, bod 150, dostupný z: http://hudoc.echr.coe.int.

76 Rozsudek ESLP ze dne 16. července 2015 ve věci Nazarenko proti Rusku, č. 39438/13, bod 56, dostupný z: http://hudoc.echr.coe.int.

ombudsman
už 20 let pomáháme bez rozdílu

Sp. zn.: 6985/2020/VOP/PŠ

Všechny osoby, které mají o styk s dítětem v pěstounské péči zájem, se mohou s pěstouny dohodnout na realizaci kontaktu. Pokud dohoda není z jakéhokoliv důvodu možná, mohou se obrátit na soud s návrhem na úpravu styku.[77]

Na zachování vzájemného kontaktu mezi dítětem a jemu blízkými osobami by měl myslet rovněž OSPOD při podávání návrhu na svěření dítěte do pěstounské péče. OSPOD nemůže zůstat pasivní ani v případě, že v průběhu svěření dítěte do pěstounské péče zjistí, že dítěti je bráněno v kontaktu s blízkou osobou, přestože dítě má o daný kontakt zájem. V takovém případě by měl vést zúčastněné strany k dohodě, poučit blízkou osobu o jejím právu požadovat soudní úpravu styku či sám upozornit soud (podnětem) na potřebu dané úpravy.

Brno 18. prosince 2020

Mgr. Monika Šimůnková v. r.
zástupkyně veřejného ochránce práv
(doporučení je opatřeno elektronickým podpisem)

77 Ve smyslu § 927 občanského zákoníku a § 466 písm. d) zákona o zvláštních řízeních soudních.

Stanovisko Sekce pro NRP

Aktuálně ke kontaktům dítěte v pěstounské péči s biologickou rodinou: stanovisko Sekce pro náhradní rodinnou péči při Českomoravské psychologické společnosti.

Na konci roku 2020 obdržely orgány sociálně-právní ochrany dětí a nestátní neziskové organizace pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany dětí „Doporučení zástupkyně veřejného ochránce práv ke kontaktům dítěte v pěstounské péči nejen s rodiči". Toto doporučení vyvolalo živou diskusi. Aktivní členové Sekce pro NRP při ČMPS zveřejnili stanovisko, v němž upozorňují na přehlížení zájmu dítěte a apelují na zohlednění odborných psychologických poznatků i zkušeností z praxe. Plný text stanoviska zde přetiskujeme.

Stanovisko Sekce pro náhradní rodinnou péči při Českomoravské psychologické společnosti k návrhu Mgr. Moniky Šimůnkové „Doporučení zástupkyně veřejného ochránce práv ke kontaktům dítěte v pěstounské péči nejen s rodiči" (ze dne 18. 12. 2020).

Členové Sekce pro náhradní rodinnou péči při ČMPS se seznámili s uvedeným materiálem (dále jen „návrh") a považují za nezbytné na něj reagovat. Návrh vychází pouze z hlediska práva. Každý dílčí pohled na složitou problematiku je však sám o sobě jednostranný. Dobrá praxe v náhradní rodinné péči vyžaduje mezioborovou diskusi a spolupráci, neboť jde o nejslabší a nejzranitelnější – o děti.

Návrh vůbec nezohledňuje psychologické aspekty, zejména poznatky z vývojové psychologie o psychickém vývoji dítěte a jeho psychických potřebách. Rovněž nebere v úvahu časté zkušenosti pěstounů, psychologů a sociálních pracovníků s tím, že necitlivě realizované kontakty mají zřetelný negativní dopad na děti svěřené do pěstounské péče. Níže uvedenými argumenty upozorňujeme na jeho problematické vyznění.

PRÁVA A POVINNOSTI

• V návrhu je tvrdě prosazováno právo rodiče, nikoli však zájem dítěte. Není ani jednou zmíněno, že **dítě má právo, nikoliv však povinnost styku s biologickým rodičem.**

• **Zákonná povinnost rodiče řádně pečovat o dítě**, kterou rodič svým chováním a stylem života porušuje, **je opomíjena**. Z logiky věci by se měla především řešit zodpovědnost rodiče za neplnění jeho povinností, a poté by měl rodič prokázat, že je v zájmu dítěte, aby se s ním nadále stýkal.

ZÁJEM DÍTĚTE

• V návrhu je používán pojem **„zájem dítěte"**, ačkoli důsledná aplikace návrhu by v zájmu dětí nebyla. Z hlediska dětské psychologie je „zájmem dítěte" jednoznačně míněno to, **aby byly spolehlivě uspokojovány veškeré potřeby dítěte**. Tedy nejen základní biologické potřeby (výživa, ochrana, spánek, hygiena atd.) a specifické vývojové potřeby, **ale i základní psychické potřeby dítěte.** Jedná se o životně důležité potřeby dítěte psychologické a sociální povahy, se kterými pracuje moderní vývojová psychologie. Jde o (1) potřebu dostatečných podnětů pro rozvoj dítěte, (2) potřebu stálého a srozumitelného prostředí, (3) potřebu bezpečných citových a sociálních vztahů, (4) potřebu bezvýhradného přijetí a akceptace důležitými lidmi a (5) potřebu sdílené budoucnosti s rodinou.

• Z psychologického hlediska platí, že **pokud není zájem biologických rodičů a dítěte v souladu, má přednost zájem dítěte**. Často jde o situace, kdy rodiče si kontakt nárokují, ale dítěti by uškodil. Běžně jde o případy, kdy rodiče dítě dlouhodobě zanedbávali, mravně ohrožovali, vystavovali domácímu násilí, projevům těžké závislosti na drogách atd.

• Náš přední a ve světě uznávaný dětský psycholog prof. Zdeněk Matějček na základě dlouholeté práce v oblasti náhradní rodinné péče publikoval tuto zásadu: **„Je nepřípustné, aby se dítě stalo jen prostředkem k uspokojování potřeb dospělých, aniž by současně, a to přednostně, byly uspokojovány potřeby jeho"**. Psychologové sdružení v Sekci pro NRP při ČMPS se k jeho odkazu plně hlásí.

KVALITA BIOLOGICKÝCH RODIN

• Návrh **nereflektuje kvalitu biologických rodin**, z nichž jsou děti svěřovány do pěstounské péče. Rodinné prostředí bývá krajně rizikové, dysfunkční, s výskytem různé sociální patologie, ohrožující zdravý vývoj a někdy i život dítěte. V těchto rodinách je typický výskyt závislostí rodičů na alkoholu a jiných návykových látkách, dále domácí násilí, trvalý nezájem o děti, nezaměstnanost, dluhy atd.

• Podle návrhu je přitom OSPOD „povinen po odebrání dítěte z péče rodičů s rodinou dále spolupracovat s cílem navrácení dítěte zpět do rodiny a rodiče a dítě po jejich rozdělení aktivně podporovat v jejich brzkém kontaktu".

• **Děti nejsou odebírány z biologických rodin z banálních důvodů**. Ostatně to ani zákon neumožňuje. Hlavní deklarované důvody odebrání dítěte z rodiny jsou sice nevhodné sociální podmínky, příp. nemoc či neschopnost rodičů, ale ve skutečnosti jde téměř vždy o kombinaci s těžkým zanedbáváním dítěte, často se závislostmi rodičů, domácím násilím či dokonce týráním či zneužíváním dítěte. Je rovněž známo, že **sanace těchto rodin je velmi obtížná a často nemožná**. Veškerá podpora a pomoc rodičům se často míjí účinkem.

• V návrhu je uvedeno, že rodiče jsou po odebrání dítěte „napjatí a vystresovaní" a potřebují ohledně kontaktů jistotu; dohoda o kontaktech by měla být učiněna „v řádu hodin či maximálně dnů". Tento přístup je zavádějící, neboť rodiče jsou zde stavěni do role oběti. **Z psychologického i etického hlediska je však v prvé řadě nutno pomoci dítěti a jednat v jeho zájmu.**

• Na problematiku kontaktů v oblasti NRP nelze nahlížet stejně jako na kontakty rodičů a dětí v rozvodových případech. Je zde zásadní rozdíl: **vztahy odebraného dítěte a rodičů jsou většinou problematické či vážným způsobem narušené.** Při úvaze o kontaktech v oblasti NRP je tedy naprosto nutné brát v úvahu kvalitu rodin, vztahy v rodině a rodičovské kompetence.

NADŘAZOVÁNÍ POKREVNÍCH VAZEB

• Návrh je založen na přesvědčení, že vlastní rodina a pokrevní vazby nemohou být plnohodnotně nahrazeny vztahy nepokrevními. Je pravda, **že pro zdárný vývoj dítěte je ideálním prostředím vlastní rodina, ovšem tehdy, pokud řádně plní své funkce vůči dítěti.**

• Zmíněný prof. Matějček se k této věci jasně vyjádřil ve svých statích takto: **psychologické rodičovství je plnohodnotné a v pravém slova smyslu zachraňující pro děti, které byly v biologických rodinách ohroženy.** Předpoklad o nenahraditelnosti pokrevních vztahů označil za mýtus, neboť nikdy nebyl vědecky potvrzen. Naopak, **výzkum i zkušenosti z praxe dokládají, že dítě vnímá jako pravé rodiče ty osoby, které se o něj skutečně rodičovsky, tj. nepřetržitě, spolehlivě a s láskou starají.**

• Právě přeceňování **a nadřazování pokrevních vazeb vede k silnému tlaku na realizaci kontaktů dětí s biologickými rodiči.** Zkušení psychologové, sociální pracovníci a pěstouni ale vědí, že tyto kontakty často narušují

psychickou stabilitu dítěte a jeho výchovu, dokonce rovnováhu celé pěstounské rodiny. Je nutné klást si rovněž otázku, **k čemu mají kontakty do budoucna vést**, jaká je perspektiva vztahu mezi rodiči a dítětem.

• Kontakty rodičů s dítětem **nelze organizovat jen na základě přání rodičů.** Je potřeba uvažovat v širším kontextu a mít stále na paměti, že právě **rodiče závažným způsobem ohrozili a poškodili vývoj dítěte** (tak tomu je v drtivé většině případů, vyjímaje rodiče, kteří nemohou pečovat o dítě např. kvůli zdravotnímu stavu).

VÝVOJOVĚ-PSYCHOLOGICKÉ POZNATKY

• Návrh ignoruje poznatky z vývojové psychologie. Jde o to, že dítě má v každém období **specifické vývojové potřeby, které je nutno respektovat**, i když do zákona to promítnuto není. Jako příklad je možno uvést období batolete, kdy se začíná utvářet osobnost a osobní identita dítěte. Dítě potřebuje jasně vnímat, kdo je jeho rodina, kam patří, s kým má společnou vztahovou perspektivu. Až poté, co v pěstounské rodině naváže bezpečné a hluboké citové vztahy, je možné nějakou formu kontaktu zvažovat. Ani dítě v předškolním věku a starší však většinou nezvládne tzv. konflikt dvojí loajality, tedy stav, kdy je „mezi rodinami“.

• Praxe ukazuje, že v **době adaptace na novou rodinu bývá kontakt s biologickými rodiči pro dítě zvýšeně ohrožující.** I pozdější občasné kontakty mohou být pro dítě traumatizující, vyvolávají opakovaně emoční zmatek a nadměrný stres. To mívá jak bezprostřední negativní dopady na prožívání a chování dítěte (úzkost, věkový regres, agresivita aj.), tak dlouhodobé následky, hlavně v sociálním a citovém vývoji.

• Už několik let praxe ukazuje, že **tvrdě prosazované kontakty, které se řídí jen ustanovením zákona, jsou pro děti škodlivé.** To dokládá zahraniční i naše odborná literatura. Jedná se o články a knihy psychologů, sociálních pracovníků a psychiatrů, jejichž stručný výběr uvádíme na konci tohoto stanoviska. Další zdroje lze dohledat.

• Z výzkumů a praxe také vyplývá, že **kontakt dítěte v pěstounské péči s jeho biologickými rodiči** není nutný nebo dobrý „sám o sobě“, nýbrž **musí mít vždy jasný a konkrétní přínos pro dítě.** Pokud není reálný předpoklad, že by se dítě mohlo do rodiny vrátit, mnozí zahraniční odborníci vůbec kontakty nedoporučují, neboť dítě je vystaveno většinou nepříznivému prostředí, životnímu stylu a hodnotám, které jsou v rozporu s tím, k čemu dítě vychovávají a vedou pěstouni (poctivost, pracovitost atd.).

IDENTITA DÍTĚTE

• Jeden z častých argumentů pro realizaci kontaktů je **identita dítěte**. Dítě má samozřejmě právo na pravdivé informace o svých rodičích, to však nelze zaměňovat za nutnost kontaktu s rodiči v případech, kdy je kontakt vysoce rizikový. Praxe svědčí o tom, že takové kontakty bohužel mnohdy probíhají, aniž by bylo vydáno soudní rozhodnutí o omezení či zákazu kontaktu, na které se návrh odvolává jako na pojistku proti poškozování dětí.

• Výzkumy jasně ukázaly, že **dítě v dlouhodobé pěstounské péči si vytváří pozitivní osobní identitu na základě přijetí a funkčních vztahů v pěstounské rodině**, kde mohlo bezpečně citově zakotvit, **nikoli na základě kontaktu s biologickou rodinou** či na základě informací o ní.

PĚSTOUNI, SOUDY, OSPODY, DOPROVÁZEJÍCÍ ORGANIZACE

• V návrhu je uvedeno, že: „Na podmínkách a četnosti styku dítěte s rodiči i dalšími osobami by se měli primárně dohodnout pěstouni a rodiče. Pokud se tyto strany nemohou dohodnout, jedině soud může o podmínkách a četnosti styku rozhodnout.“

Taková praxe není reálná. **Nelze požadovat, aby se pěstouni dohodli s rodiči, protože spolupráce s nimi je problematická a extrémně náročná i pro sociální pracovníky.** Pěstouny by to neúměrně zatížilo. A soudy jsou, jak známo, trvale přetížené. Pokud by měly rozhodovat o každém případu, kdy by se rodiče a pěstouni nedohodli, jejich práce by se ještě více zpomalila.

• **Praxe doporučovaná v návrhu by do budoucna rozhodně nepřispěla k nacházení obětavých dlouhodobých pěstounů**, kterých je naprostý nedostatek. Už nyní pro ně kontakty představují velký problém. Narušují totiž nejen psychickou stabilitu svěřeného dítěte, ale i atmosféru, případně vztahy v pěstounské rodině.

• Pracovníci OSPODů a doprovázejících organizací by měli mít **dostatek odborných znalostí z dětské psychologie a spolupracovat především v zájmu dítěte**, nikoli vyvíjet tlak na kontakty ze strachu před stížnostmi biologických rodičů.

V NEPOSLEDNÍ ŘADĚ ...

• ...stojí za zmínku, že současný Diagnostický a statistický manuál duševních poruch (DSM 5) nově zařazuje zanedbávání a neuspokojování citových potřeb dítěte a střídání pečujících osob k příčinám poruch souvisejících s traumatem a stresem. Proto **není možné, aby organizace pověřené výkonem sociálně-právní ochrany dětí daly přednost přání rodičů, kteří se dožadují kontaktu, před ochranou zdárného vývoje dítěte a odbornými poznatky.**

ZÁVĚR:

V rodinách stále řešíme negativní dopady tvrdého prosazování kontaktů dítěte s biologickou rodinou. Tyto kontakty často vedou k emočnímu zmatku, opakovanému zklamání, celkové destabilizaci psychického vývoje dítěte, k zesílení poruch chování, někdy i ke znejistění jeho pozice v pěstounské rodině. Zákon je zákon, ale je nutné zohlednit i odborná hlediska, vývoj a psychické potřeby dítěte, praktické zkušenosti a výzkumná zjištění. Dítě samo je nezralé, není schopno posoudit všechna rizika a souvislosti. Rovněž biologický rodič, jemuž bylo dítě ze závažných důvodů odebráno, nemůže být považován za toho, kdo správně posoudí, co je dítěti ku prospěchu a co ne. Právě systém sociálně-právní ochrany by měl zájem dítěte chránit, a ne slepě prosazovat ustanovení zákona. Ačkoliv návrh Mgr. Šimůnkové má přispět k dodržování práv dětí, jak autorka uvádí, jeho realizace bez přihlédnutí k psychologickým aspektům by de facto znamenala poškozování dětí. Apelujeme tedy na to, aby všichni zúčastnění postupovali maximálně citlivě a s respektem k psychickým potřebám dítěte, zejména k potřebě citového bezpečí a jistoty. Přivítáme širší odbornou diskusi na toto téma.

1. února 2021

Mgr. Natalie Jeníčková
doc. PhDr. Irena Sobotková, CSc.
PhDr. Jaroslav Šturma
za Sekci pro náhradní rodinnou péči při Českomoravské psychologické společnosti

Zdroje:

Bělská, S., Jeníčková, N., Sobotková, I., a kol. (2019). Pěstounská péče na přechodnou dobu v současné praxi náhradní rodinné péče: výsledky průzkumu psychologů Sekce pro náhradní rodinnou péči. E-psychologie [online] 13(2), 58-62. Dostupné na https://doi.org/10.29364/epsy.344

Bowlby, J. (2010). Vazba. Praha: Portál.

Bowlby, J. (2012). Odloučení. Praha: Portál.

Bowlby, J. (2013). Ztráta. Praha: Portál.

Goodyer, A. (2011). Child-centred foster care. A rights-based model for practice. London: Jessica Kingsley Publishers.

Neil, E., Beek, M., Schofield, G. (2003). Thinking about and managing contact in permanent placements: the differences and similarities between adoptive parents and foster carers. Clinical Child Psychology and Psychiatry, 8(3), 401–418.

Neil, E., Howe, D. (Eds.). (2004). Contact in adoption and permanent foster care. Research, theory and practice. London: British Association for Adoption and Fostering.

Macaskill, C. (2002). Safe contact? Children in permanent placement and contact with their birth relatives. Dorset: Russell House Publishing.

Matějček, Z. (2004). Příprava koncepce péče o děti bez vlastního rodinného zázemí. [Nepublikovaný rukopis].

Matějček, Z. (2004). Psychologické eseje (z konce kariéry). Praha: Karolinum.

Matějček, Z. (2004). Základní teze k péči o dítě (nejen) do tří let věku bez rodinného zázemí z hlediska dětské psychologie. [Nepublikovaný rukopis].

Matějček, Z. (2010). Co děti nejvíc potřebují. Praha: Portál.

Sinclair, I. (2010). What makes for effective foster care: Some issues. In E. Fernandez, R. P. Barth (Eds.), How does foster care work? International evidence on outcomes (189–204). London: Jessica Kingsley Publishers.

Sobotková, I. (2010). Biologické rodiny dětí, které jsou navrhovány do náhradní rodinné péče. E-psychologie [online], 4(1), 51-57. Dostupné na https://e-psycholog.eu/pdf/sobotkova.pdf

Sobotková, I., Očenášková, V. (2013). Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti. Olomouc: Univerzita Palackého.

Stott, T. (2012). Placement instability and risky behaviors of youth aging out of foster care. Child and Adolescent Social Work Journal, 29(1), 61–83.

Taplin, S. (2005). Is all contact between children in care and their birth parents „good" contact? Ashfield: Centre for Parenting & Research.

Vítková, A. a kol. (2019). Kontakty dětí v pěstounské péči s biologickou rodinou – úskalí a rizika. Příručka pro odborníky působící v oblasti SPOD. Brno: Sdružení pěstounských rodin.

Sdružení pěstounských rodin z.s.
Anenská 10
602 00 Brno

T +420 543 249 141
E info@pestouni.cz
W www.pestouni.cz

DATOVÁ SCHRÁNKA: auuu8y3
IČ: 64326471
BANKA: 2700255345/2010

Veřejný ochránce práv

Mgr. Monika Šimůnková

Zástupkyně veřejného ochránce práv

Údolní 39, Brno, 602 00

K Sp.zn." 6985/2020/VOP/PŠ

Č.j.: KVOP-51806/2020

V Brně 25. ledna 2021

Vážená paní magistro,

obracíme se na Vás jménem organizace Sdružení pěstounských rodin. Za čtvrtstoletí jsme byli partnery několika tisíc pěstounských rodin a několika tisíc dětí, které se podařilo umístit do pěstounských rodin. V současné době doprovázíme 437 rodin. Cílem naší činnosti je, umožnit každému dítěti prožívat dětství v přirozeném prostředí milující rodiny. Reagujeme na Vaše doporučení o kontaktech dítěte v pěstounské péči nejen s rodiči vydané 18. prosince 2020, za účelem dodržování práv dítěte. Doporučení vycházejí ze stávající legislativy a osvětlují funkci OSPOD a doprovázejících organizací.

Pohled na problematiku kontaktů pěstounských dětí s biologickými rodiči je velmi úzce spojený s porozuměním dlouhodobé pěstounské péči. Dlouhodobá pěstounská péče má v ČR dlouhou tradici i dobré výsledky. Při umístění dítěte do dlouhodobé pěstounské péče soud jistě velmi pečlivě zvážil důvody, které vyústily v rozhodnutí umístit dítě do náhradní rodiny. V prostředí násilí nebo zanedbávání je ohrožen celý vývoj dítěte. Odebrání dítěte z rodiny má ukončit toto ohrožení a zajistit dítěti bezpečí. V případě, že péče v rodině selhává, existuje řada opatření, která mají zlepšit výchovné podmínky. Dítě bývá nejprve umístěno do přechodné pěstounské péče a probíhá sanace rodiny. Až v případě, že všechna ostatní opatření selžou a perspektiva návratu do původní rodiny není možná, se pro dítě hledá prověřená, proškolená rodina, která svěřenému dítěti má nahradit starostlivou a milující péči biologických rodičů. Toto vše se děje zejména k zajištění práv dítěte na jeho příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte a působení k obnovení narušených funkcí rodiny.

Jak píšete na podmínkách a četnosti styku dítěte s rodiči a dalšími osobami by se měli primárně dohodnout pěstouni a rodiče. Bohužel praxe ukazuje, že kontakty pěstounů a svěřených dětí s biologickými rodiči jsou zdrojem napětí, střetu zájmu a vyhrocených situací.

Sdružení pěstounských rodin z.s.
Anenská 10
602 00 Brno
T +420 543 249 141
E info@pestouni.cz
W www.pestouni.cz
DATOVÁ SCHRÁNKA: auuu8y3
IČ: 64326471
BANKA: 2700255345/2010

Na tyto situace nelze totiž pohlížet pouze optikou práva. Těžko si lze představit soulad těchto dvou stran - „poškozených rodičů“ odebráním jejich dítěte a pěstounské rodiny, která má terapeuticky působit na zklidnění dítěte a budování pevných citových vazeb v nové rodině. Bez zohlednění všech souvislostí, psychického stavu dítěte a zejména charakteru vztahové vazby se buď jedna, nebo druhá strana bude podílet na poškozování dítěte.

O kontaktech dětí umístěných v pěstounské péči s jejich biologickou rodinou pojednává zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí a zákon č. 89/2012Sb., občanský zákoník. Zákon č. 359/1999 zmiňuje mezi právy a povinnostmi osoby pečující: „ v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost s osobami dítěti blízkými, zejména rodiči, a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak“ a současně **„právo na pomoc při plnění povinností (dle §47a, písmeno h), včetně pomoci při zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a při zajištění asistence při tomto styku.(dle §47a, písmeno e)**

Také nový občanský zákoník (NOZ) Zákon č. 89/2012Sb., § 967 definuje kontakt s rodiči jako povinnost ze strany pěstouna. Podle této právní úpravy by se mohlo zdát, že styk rodiče s dítětem v pěstounské péči je zcela v souladu se zájmem dítěte. Že to tak bezpodmínečně být nemusí, dokazuje výrok z ústavního rozhodnutí: „Z pohledu Ústavního soudu je v případě podezření, že rodič je stižen jakoukoli formou závislosti, namístě, aby soud rozhodující o péči a výživě nezletilého dítěte zvážil psychiatrické vyšetření postiženého rodiče, které by případně bylo prvním krokem k léčení. Diagnostika závislosti (i snaha se jí zbavit) totiž může mít vliv jak na určení rozsahu styku rodiče s nezletilým dítětem, tak i na určení výše výživného. **Není v zájmu nezletilého ani přicházet do kontaktu se závislostí, ani nést důsledky bezdůvodného snižování majetku rodiče.** (Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2906/18) Zde se jednalo sice o problematiku rozvodového sporu a placení výživného, podstatná je ale skutečnost, že kontakt se závislým rodičem může být vnímán jako **ohrožení zájmu dítěte**. Svou roli také může hrát kvalita vztahu mezi rodičem a dítětem pro kontakt samotný, jak dokládá citát z jiného ústavního rozhodnutí: „V případě oddělení dítěte od rodiče je potom povinností rozhodujícího orgánu zajistit, aby si dítě udrželo vztahy s tímto rodičem, ledaže by to bylo v rozporu s jeho nejlepším zájmem“. Jak doplňuje Výbor pro práva dítěte, při rozhodování o četnosti a délce návštěv či styku rodiče s dítětem je nutno brát v úvahu kvalitu jejich vztahu a vazeb a potřebu je zachovat (obecný komentář Výboru pro práva dítěte č. 14, citovaný výše, bod 65 – Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2344/18. Z citovaného nálezu vyplývá, že styk rodiče s dítětem může být v rozporu se zájmem dítěte. Je třeba si však také uvědomit, že práva rodičů jsou nedílně spojena s rodičovskými povinnostmi: „Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, které spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělávání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění, vzniká narozením a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. (Zákon č. 89/2012Sb., § 858) Rodičovské právo se tak odlišuje od všech jiných lidských práv tím, že jeho nedílnou součástí je rodičovská povinnost. **Rodičovské právo tak nechrání ty osoby, které se rodičovské odpovědnosti vyhýbají.** Při uvažování o nastavování kontaktů v pěstounské péči se vychází

Sdružení pěstounských rodin z.s.
Anenská 10
602 00 Brno
T +420 543 249 141
E info@pestouni.cz
W www.pestouni.cz
DATOVÁ SCHRÁNKA: auuu8y3
IČ: 64326471
BANKA: 2700255345/2010

z praxe, která je využívána v případech rozvodových dětí. Situace přijatých dětí je však velmi odlišná od dětí rozvádějících se rodičů. Na rozdíl od dětí rozvedených rodičů má dítě v pěstounské péči narušený nebo neexistující vztah ke svým biologickým rodičům. Rozdíl představuje i fakt, že **děti jsou umisťovány do pěstounské péče z důvodu, že v původní rodině nemohla být zajištěna výchova dítěte, která by odpovídala jeho zájmům. Nežijí se svými rodiči kvůli jejich neschopnosti řádně o ně pečovat. Důvody odebrání z rodiny nebyly malicherné či ojedinělé. Jednalo se o dlouhodobé zanedbávání, týrání, psychické problémy rodičů, neschopnost výchovy, sexuální zneužívání, závislosti na návykových látkách, kriminalita, společenská nepřizpůsobivost a emocionální odmítání dítěte.**

Pokud cíl pěstounské péče spočívá v tom, že má vývoj dítěte nabrat zdravý směr, který není možné zajistit při setrvání u původních rodičů, pak se to může zdařit jen tehdy, když dítě zažívá pocit bezpečí a může se identifikovat s hodnotami nové rodiny a budovat pevná citová pouta s novými vztahovými osobami. Proto se na kontakty dětí v pěstounské péči není možno dívat pouze ze strany práva, ale též v kontextu psychosociálním.

Při stanovení kontaktů by mělo být důležitým kritériem, aby styky s rodičem nenarušovaly důvěru dítěte a nově vznikající vztahy v pěstounské rodině a neohrožovaly stabilitu a zdravý vývoj dítěte. Je třeba vzít v úvahu dosavadní zkušenosti dítěte, (ale i případná traumata), a objasnit perspektivu pěstounského vztahu, v rámci psychosociální diagnózy a na ni navazujícího IPOD.

Z Vašich doporučení vyvstává řada dotazů. Pokud o potřebné asistenci při kontaktech biologického rodiče s dítětem má vždy rozhodnout pouze soud, nelze očekávat, že tak bude pružně reagovat na potřeby dětí svěřených do pěstounské péče. I když tedy soud o styku rodiče s dítětem rozhodne, kdo zabrání tomu, aby dítě nebylo rodičem znovu atakováno nevhodným chováním, sliby, aby nebylo zatěžováno konfliktem dvojí loajality.

Domnívám se, že nejpalčivějším problémem je nedostatek dlouhodobých pěstounů. V posledním období pociťujeme u pěstounů zklamání a nedostatečnou podporu ze strany tvůrců zákona. Zejména se jedná o nadřazování zájmů biologických rodičů před ochranou oprávněných zájmů ohrožených dětí. Řada dětí přichází do pěstounské péče ve velmi zanedbaném, zuboženém stavu a teprve postupně se ukazuje různý stupeň traumatizace v podstatě u všech dětí. Pěstounská rodina se stává stabilním ozdravným prostředím, kde má dítě zažívat bezpečí, přijetí, lásku, klid a dostatek podnětů pro uspokojování všech psychických potřeb. Stěžejním faktorem zdravého psychosociálního vývoje dítěte je jen možnost trvalého citového přilnutí a bezvýhradného přijetí. Daří se to tam, kde biologický rodič nezasahuje rušivě do výchovy dítěte v novém prostředí pěstounské rodiny. Kde i pěstounská rodina má právo na podporu, ochranu a uznání! Na pěstounskou rodinu není možno pohlížet jako na někoho, kdo poskytuje sociální službu. Do jaké míry smí kontakty s biologickými rodiči svěřených dětí ohrožovat a narušovat pěstounskou rodinu? Je nutné se zabývat tím, že řada pěstounských rodin se ocitá ve složitých vztahových dilematech plynoucích z kontaktů s biologickým rodičem a dalšími příbuznými přijatého dítěte. Nejsou výjimkou případy, které vedou až ke ztrátě jejich výchovných kompetencí, rozvratu pěstounské rodiny i rozvodu manželství.

Sdružení pěstounských rodin z.s.
Anenská 10
602 00 Brno

T +420 543 249 141
E info@pestouni.cz
W www.pestouni.cz

DATOVÁ SCHRÁNKA: auuu8y3
IČ: 64326471
BANKA: 2700255345/2010

Vážená paní magistro, vítáme Váš zájem o problematiku dětí svěřovaných do různých forem pěstounské péče. Budeme rádi, pokud bude těmito Vašimi doporučeními podnícena odborná diskuze s ohledem na psychosociální aspekty práce s pěstouny i možnosti změny legislativy zohledňující především zájem ohrožených dětí před zájmy dospělých. Budeme rádi, pokud si uděláte čas na osobní schůzku, abychom Vám mohli lépe osvětlit naše zkušenosti z praxe.

S pozdravem

Sylva Dvořáčková

vedoucí Poradny náhradní rodinné péče

Sdružení pěstounských rodin z.s.

Sdružení pěstounských rodin z.s.
Anenská 10, 602 00 BRNO
IČ: 643 26 471

Milí pěstouni,

většina z vás má s kontaktem s biologickými rodiči vašich svěřených dětí hojné zkušenosti. Pokud si najdete alespoň chvilku, zkuste nám prosím napsat, jak komunikace s bio rodiči probíhá nebo probíhala, zda a jaká to pro vás byla zátěž, hlavně jak styk s rodiči zvládaly děti, byl-li asistovaný nebo ne a jestli máte pocit, že kontakty s biologickou rodinou jsou podle vašich zkušeností dětem svěřeným do PP ku prospěchu.

Pište prosím e-mailové zprávy svým klíčovým pracovnicím.

Děkujeme

red.

CESTA DO DOSPĚLOSTI

Dospívání, vztahy v rodině, první lásky

Milí čtenáři, s novým rokem přichází i nové téma našeho Průvodce. Letos si všichni společně zopakujeme Cestu do dospělosti. Někdo na ni vzpomíná rád, pro někoho to bylo naopak těžké období. Zažili jsme ho všichni, a tak nějak tedy víme, co se v hlavách a srdcích dospívajících odehrává. Jelikož je ale člověk zapomnětlivý tvor a často má sklony k nostalgii, pojďme si onu cestu do dospělosti připomenout a podívat se na ni třeba i jinýma očima.

Zařadit dospívání do konkrétního věkového rozmezí je obtížný úkol. Každý jedinec je v tomto ohledu velmi individuální a má své vlastní tempo. Obecně lze však říci, že dospíváním rozumíme období pubescence a období adolescence. To nám tedy pokrývá období zhruba od jedenácti do patnácti let a následně pak od patnácti do zhruba dvaceti až dvaadvaceti let věku. V období pubescence se dějí významné tělesné změny – u dívek se objevuje první menstruace, jejich tělo získává ženské tvary, u chlapců se často objevuje poluce, mohou výrazně vyrůst, zmužnět, často jim začínají růst vousy. U obou pohlaví v tomto období začíná růst pubického ochlupení. Pro pubescenci je více než typické bouřlivé a velmi proměnlivé emoční prožívání. Tato citová labilita a náladovost je velkou zátěží jak pro okolí, tak i pro samotného pubescenta, protože ani on často nechápe, co se s ním právě děje a co se v něm odehrává. Mějme to na paměti společně s tím, že síla emočních výlevů zpravidla naprosto neodpovídá hloubce skutečného citu. Většinou se jedná spíše o zatím nezvládnutou citovou integraci a sebeovládání. V tomto období se také objevují první platonické lásky. Nebo by se spíše objevovat měly. V dnešní době, kdy je téma sexu velmi dostupné, spousta dospívajících období platonických lásek vezme velmi zběžně, či jej úplně přeskočí. To však může výrazně ovlivnit celý jejich partnerský život. Mohou mít problém navázat pevnější vazby, hledají snadné uspokojení bez hlubšího přesahu, jejich vztahy mohou být založené na povrchnějších základech a snadněji tak troskotají.

V období adolescence již nedochází k tak výrazným fyzickým změnám, ale o to překotnější je psychický vývoj. Tříbí se myšlenkové názory, které si jedinec vytvořil už jako pubescent, zvyšuje se síla, rychlost a také inteligence. Dospívající v tomto období si už jako dospělý připadá. Chce, aby jej tak okolí vnímalo, chce jako dospělý žít. To je však často v konfliktu s tím, že je v této době ještě často existenčně závislý na rodičích a kvůli tomu nemá takovou nezávislost, po jaké touží. To může být pro adolescenty velmi frustrující situace. Na jednu stranu se od nich očekává dospělé a zodpovědné chování, na druhou stranu se „musí“ řídit pravidly stanovenými rodiči. Mají tak pocit, že nemohou žít po svém, a tedy lépe. Je přirozené, že dospívající považuje život svých rodičů za nudný, příliš konzervativní a kompromisní, jejich citové vazby za povrchní a neuspokojivé, jejich zájmy za zbytečné, názory za naprosto zastaralé... A je to tak v pořádku. Veškeré tyto rozkoly mají zajistit hladké odpoutání dospívajícího od rodičů, podpořit jeho touhu po samostat-

nosti a pomoci k tomu, aby se z něj stal právoplatný dospělý, který v budoucnu bude úplně stejně otravný a nudný pro své dospívající děti.
Pokud se blíže podíváme na vztahy, které panují mezi dospívajícím a jeho okolím, obecně lze říci, že je dospívání charakteristické snahou o zrovnoprávnění pozic vůči autoritám. Takřka nevyhnutelný je generační konflikt, který však ne vždy musí být prožíván ve formě otevřených slovních soubojů, často se odehrává i formou protáčení očí, nošením (pro rodiče) příšerného oblečení, posloucháním (rovněž pro rodiče) nesnesitelné hudby a zabedněním se v pokoji. Obrousit hrany otevřených konfliktů pomáhá například to, když si rodič uvědomuje, že toto chování je pouze dočasné, že je nedílnou součástí vývoje a jednou odezní. Není bez zajímavosti také to, že dospívající případné, byť i otevřené konflikty zpětně nevnímají zcela negativně, pokud měli pocit, že jim bylo umožněno vyjádřit svůj názor a že byl brán v potaz. I přes veškerá nedorozumění a obtíže jsou ve zdravé rodině rodiče dospívajícími bráni jako důležité postavy jejich života. Pokud je však vztah k rodičům narušen, dospívající se snaží zaplnit tento nedostatek navazováním kamarádských či partnerských vztahů se zaměřením na kvantitu a nikoliv kvalitu.
Z výše popsaného vyplývá, že děti mají dospívání více než obtížné a toto období je i pro biologické rodiče, kteří mohou stavět na úzké citové vazbě budované od narození, velmi náročné. U dětí v pěstounské péči je vztah k náhradním rodičům (a náhradní rodině) znatelně zranitelnější a komplikovanější. Přijaté děti mají často zkušenosti s ústavní výchovou, zanedbáváním, týráním, střídáním výchovného prostředí, takřka vždy mají narušenou schopnost budovat hluboké citové pouto. Již od počátku je tedy jejich vztah k náhradním rodičům poznamenán nedůvěrou a špatnou zkušeností. A všechny tyto nejistoty mohou vyplouvat na povrch právě v období dospívání. Přirozený generační konflikt mohou vnímat jako útok proti sobě, jako důkaz toho, že je náhradní rodina nikdy neměla ráda (což také zpravidla nezapomenou hlasitě sdělit). Mohou si začít idealizovat své biologické rodiče a také je aktivně vyhledávat. Nezalekněte se toho, je mnohem lepší, když dítě pozná své reálné rodiče, než když si buduje vzdušné zámky a své rodiče staví do role obětí. Dospívající často cítí nutkání naplnit si neuspokojenou potřebu lásky. Dochází tak k brzkému rozvoji intimního života, častému střídání partnerů, avšak bez hlubšího vztahu, kterého často přijaté děti nejsou kvůli svým prožitým traumatům schopné, dívky také často hledají porozumění ve vtazích se staršími muži, plánují společnou budoucnost a často se již ve čtrnácti, patnácti letech chtějí k onomu partnerovi stěhovat... Vztah mezi přijatým dítětem a náhradními rodiči si vždy nese svá zatížení, v období dospívání se však dostává na velmi tenký led. Pokud jste v takové situaci, prosím, nestyďte se říci si o pomoc jak pro vás, tak pro vašeho dospívajícího.
Dospívání je zkrátka bouřlivé a náročné období, ale nezoufejte, jednou skončí a vy ty vaše teď už mladé dospělé zase budete poznávat a oni se na oplátku nebudou stydět s vámi jít na procházku. A v mezidobí tu pro vás máme články od našich odborníků, které se vám to čekání pokusí ozřejmit a zkrátit.

Mgr. Jana Lišková Fornouzová, DiS.

Psychologie dospívajících (a nejčastější problémy)

Období pubescence je nejčastěji ohraničováno věkem jedenáct až patnáct let, dále, zhruba do věku dvaceti let se hovoří o adolescenci, s individuálními odchylkami (přičemž můžeme sledovat, že tělesné projevy puberty se v současné době objevují dříve než v minulosti, a to v závislosti na změněných životních podmínkách).
Fáze *prepuberty* je co do tělesného obrazu charakterizována prvními známkami pohlavního dospívání; objevují se první sekundární pohlavní znaky, obyčejně provázené i vlnou urychlení v růstové křivce. Končí nástupem menarché u dívek a u chlapců první emisí semene (noční polucí). Je známo, že u chlapců probíhá fyzický vývoj asi o jeden až dva roky později než u dívek.
Po dokončení prepuberty nastupuje fáze *vlastní puberty*, trvající do dosažení reprodukční schopnosti. V českém jazyce se „náctiletí“ výstižně označují jako výrostci, jinoši (méně jinošky), což velmi dobře vystihuje skutečnost jejich „jinakosti“; tu pozorují (často s údivem) jejich vychovatelé, kteří jsou postaveni před nutnost vyrovnat se s tím, že mají doma „jiného“ chlapce, „jinou“ dívku. Potíž spočívá zejména v rozporu mezi tělesnou a duševní vyspělostí dospívajícího: postřeh, rychlost myšlení, schopnost kombinovat, analyzovat a konstruovat je na vrcholné úrovni (dokáží si hravě poradit s lecčíms, na co rodiče, pěstouni, neřku-li prarodiče, „nemají“ – to se dnes týká zejména zaostávání starší generace, pokud jde o moderní technologie). Co ale dospívajícím chybí, je rozvaha, životní zkušenost a to, čemu se říká moudrost. Je to období, kdy více než na čemkoli jiném je dospívající závislý na skupinových soudech a hodnotách a je naprosto konformní s vrstevníky. Nechce být na okraji vrstevnické skupiny, nebo z ní dokonce být vyloučen, mnohdy velmi trýznivě prožívá obavy před vrstevníky se „neshodit“ (dnes to znamená např. mít poslední model mobilu, tak jako spolužáci, nosit módní, nejlépe značkové oděvy atd.). A je na rodičích a vychovatelích, jak se vypořádají s tím, aby jejich dítě na jedné straně nebylo za „socku“, a na druhé straně aby požadavky dospívajícího nepřesahovaly finanční možnosti rodiny, ale hlavně nepoznamenaly negativně jeho pořadí hodnot. Není výjimkou, že rodiče (pěstouni) se ve snaze zajistit dětem žádaný luxus, dostávají do dluhových pastí, aby „nastartovali“ dráhu potomka směrem ke konzumnímu způsobu života.
Ani dospívající to nemají lehké. Je na nich, aby zvládli břímě vývojových úkolů, které na ně toto období klade. Musí zejména *přijmout vlastní tělesný zjev* a mužskou či ženskou roli (dospělí si jistě vzpomenou, jak je těžké chodit po světě s velkým nosem, tlustými stehny a všemi dalšími nedokonalostmi, jimiž nás krutá příroda vybavila ☺). Musí vytvořit *nové a zralejší vztahy s vrstevníky, dosáhnout emocionální nezávislosti na rodičích a ostatních dospělých, dosáhnout vzdělání, připravit se na povolání, manželský a rodinný život, budovat systém vědomých morálních hodnot...* Zvládnutí těchto vývojových úkolů znamená dosáhnout skutečné dospělosti; a dlužno říct, že ne každému se to podaří. V každém případě je to rodina, která v zápase o dospělost hraje jednu z nejvýznamnějších rolí. A to je zároveň důvod, aby to dospělí nevzdávali!
V jednoduše organizovaných („primitivních“) společenstvích neexistuje samostatné období dospívání; přechod z dětství do dospělosti je tu bezprostřední, dopo-

sud závislý jedinec je přijímán okamžitě do společenství dospělých, přičemž tento okamžik je určen iniciačním ritem (mladý člověk má dokázat svou odolnost a odvahu, a jsou mu předávány symboly dospělého statutu). Tomu úplně neodpovídá naše „zkouška dospělosti“ v podobě maturity. Nároky současné rozvinuté společnosti na dospělé členy stoupají a vyhraňuje se tak zvláštní životní úsek se samostatným sociálním určením: poskytnout čas a ochranu k postupnému zvládnutí složitých společenských úkolů. Dospívající se v podstatě liší jak od dětí, tak od dospělých, vytvářejí si zvláštní znaky i specifickou kulturu s odlišným vyjadřováním (nad nímž dospělí kroutí hlavou), odlišným oblečením, úpravou, zdobením (gothic style, „kérky“, piercing...). Častěji zakládají neformální či formální seskupení, různá „hnutí mládeže“ (ekologické hnutí Fridays For Future), pořádají manifestace (v současné době zejména na ochranu klimatu). S odlišností mladistvých počítá i legislativa většiny států při úpravě právních norem. Nicméně „demarkační čára“, oddělující tuto etapu je neurčitá. Nejasnosti vyplývající z rychlých společenských proměn mohou být příčinou obtíží mládeže v dnešním světě, a to zapříčiňuje i problémy při jejich výchově. Na straně dospívajících tkví komplikace v jejich emoční instabilitě, častých změnách nálad, zejména směrem k negativním rozladám (s přesahy do depresivity), nestálosti i určitá nepředvídatelnost reakcí a postojů. Dospívající jsou velmi citliví na různé podněty, přicházející zvnějšku (zde by se zejména měla pečlivě zvažovat necitlivá hodnocení týkající se těla, což může vést k poruchám příjmu potravy). Vyskytují se pocity méněcennosti, jestliže dospívající nevyhovuje panujícímu ideálu krásy (který, jak známo, se v průběhu času mění). Stavy citových konfliktů jsou u dospívajících velmi silné (hovoří se o období „bouří a krizí“).

Pokud dospívající nezvládne uvolnění z přílišné závislosti na rodičích a nepřemístí část vazeb na vrstevníky, může docházet k různým obtížím. Původně milovaní rodiče jsou náhle nenáviděni, úcta se mění v pohrdání. Naopak jindy může dospívající ve strachu ze ztráty rodičovské lásky reagovat odmítáním nových vazeb a regresí na dřívější stupeň infantilní závislosti. Další se uzavírají do vlastního nitra, upadají do denního snění, mají fantazie o svém budoucím vyniknutí (když zároveň chybí zdroje k naplnění vysoké míry „snové“ aspirace), libují si v pocitech ublíženosti. Jsou i tací, kteří odmítají životní styl vrstevníků, vyhýbají se jejich radostem, zavrhují vše, čím vrstevníci žijí – od módy přes hudbu či tanec. Také zvýrazněný zájem o kvazifilosofické hloubání po smyslu života bývá často prostředkem, jak se distancovat od ohrožujících následků emancipace od rodičů.

Je třeba připomenout, že všechny uvedené způsoby jsou „normální“ u většiny dospívajících, hledajících svoji vlastní cestu. Jsou však predisponovaní jedinci, u nichž se jejich způsob obrany proti pocitům úzkosti může vyhrotit a přetrvávat jako dominantní rys osobnosti, nebo, v krajních případech, mohou přispět ke vzniku otevřené patologie.

Důležité je zachytit především patologické deprese, protože riziko sebevraždy je v tomto věku extrémně vysoké. Klinický obraz je již stejný jako u dospělých, objevují se poruchy nálady, únava a tendence k izolaci. Dospívající se často utíká k alkoholu či drogám, nebo promiskuitnímu sexuálnímu chování. Opakované suicidální pokusy zvyšují pravděpodobnost, že se to nakonec „povede“. A není pravda, že člověk nespáchá sebevraždu, když „o tom mluví“! Vychovatelé si musí být vědomi, že suicidální řešení problémů dospívajících je častější tam, kde je po ruce vzor; mezi vrstevníky, v médiích, v knihách (v minulosti se traduje vlna sebevražd mladých lidí po vydání Goethova Utrpení mladého Werthera), ale v současné době především na sociálních sítích (kde se dospívající „baví“ natáčením sebevražedného chování).

Těch hrozeb, které dospívající ohrožují více než jiné věkové skupiny, je mnoho. Není ale účelem těchto řádek vychovatele strašit; pouze připomenout, že funkční rodina, která s dospívajícím „mluví“ a bere vážně jeho problémy (byť z pohledu dospělého nicotné), možná zcela nevylučuje selhání, ale významně zvyšuje pravděpodobnost, že těžkosti a krize, které dospívající s pomocí svého chápajícího okolí překoná, budou vnímány a zúročeny jako šance na cestě k dosažení skutečné zralosti osobnosti.

PhDr. Alena Michalová

Literatura:
Langmaier J., Krejčířová D.: Vývojová psychologie. Praha, Grada Publishing, 1998
Říčan P., Krejčířová D. a kol., Dětská klinická psychologie. Grada Publishing, 2006

Teenagerský věk: vytvoření identity vlastního já alfa a omega dospívání = složité období pro rodiče

Hledání sebe sama je proces, který je v optimální variantě pro adolescenta a rodiče velkým dobrodružstvím, v opačném případě pak noční můrou. Co si budeme povídat, pro rodiče toto období není jednoduché. U dětí v pěstounské péči je utváření identity mnohem složitější než v běžné rodině. Velké nároky toto období především klade na pěstounské rodiče, jako průvodce jedince k cestě k dospělosti.

Vytváření vlastní identity

Dospívání je období plné změn, zvratů a hledání. E. H. Erikson popsal vývoj člověka v osmi základních vývojových stádiích a ke každému přiřadil specifické vývojové úkoly. Vývojovým úkolem v adolescenci je **vytvoření identity vlastního já**, tedy určitého stabilního obrazu o sobě samém, o svém místě ve společnosti. Tento proces je doprovázen otázkami: např. kdo jsem, kam patřím, kam směřuji, Tyto otázky mají potom vliv na sebevědomí a sebehodnocení jedince.

Jedinec poznává různá hlediska života hlavně prostřednictvím **vztahů**. V tomto věku jsou důležité vztahy s vrstevníky a jedinec přehodnocuje vztahy ke své rodině. Dále poznává vlastní fyzické i psychické limity, testuje si různé **názory**, **postoje**, které **konfrontuje** s hodnotami blízkých, především pak **rodičů (opatrovatelů)**.

Dítě v pěstounské péči a dospívání

U dětí v pěstounské péči je utváření identity mnohem složitější, jelikož do hry vstupují otázky týkající se biologické rodiny a původu. Jedinec si nemusí sám uvědomovat potřebu nebo ani tuto potřebu nemusí mít, ale je velmi důležité toto téma s dospívajícím otevřít. Koluchová a Sobotková o tom říkají: *„Doporučujeme pěstounům, aby o rodičích dítěte hovořili vždy klidně a slušně, aby nespojovali závady v chování dítěte nikdy s jeho rodiči. S většími dětmi mohou pěstouni ve vhodné chvíli uvažovat, co asi jejich rodiče vedlo k selhání v rodičovské roli a čemu je tedy lépe vyhnout se.“*

Důležité je nepodněcovat odmítavé chování k biologickým rodičům a nepohrdat biologickými rodiči. Dospělejší děti je

důležité vést ke smíření se svou situací, za kterou nenesou žádnou odpovědnost. Důležitým aspektem je přejímání hierarchie hodnot pěstounské rodiny a utváření zdravých postojů k sobě samému a životu.

Rodič jako průvodce

Důležité je, aby pěstoun s dítětem měl stabilní citový **vztah a neustále na něm pracoval**. Dítě na jednu stranu může rodiče (opatrovatele) odmítat, ale na druhou stranu je to pořád dítě, které si neumí, nechce, stydí se přiznat, že lásku a zázemí, které rodiče poskytují, stále nevyhnutelně potřebuje. Pocit bezpečí a otevřené budoucnosti v pěstounské rodině je základní potřebou každého jedince.

Úloha rodiče, zvlášť pěstouna, je v adolescentním věku velmi nevděčná. Je zapotřebí být trpělivý, stále se snažit navazovat ve vhodných okamžicích komunikaci, ukázat dítěti, že má možnost vlastního rozhodování a že nese odpovědnost s ohledem na svůj věk, ale že jsme tu stále jako rodiče pro něj a nezůstává ve svých obavách sám. Být citlivý, ale umět nastavit patřičné hranice.

Hana Lukešová Bartáková

Zdroje:
Langmeier J., Matějček Z.: Psychická deprivace v dětství. Praha, Karolinum 2011
Vágnerová, M.: Vývojová psychologie. Praha, Karolinum 1999
Článek: Koluchová J., Sobotková I.: Význam uspokojování psychických potřeb dětí v pěstounské péči.
https://www.nahradnirodina.cz/sites/default/files/vyznam_uspokojovani_psych_potreb.pdf

Na období dospívání svěřených dětí se můžete připravovat

Zvládnout pubertu a následnou adolescenci, období dospívání, se svěřeným dítětem je nelehký úkol. Po všech výzvách, kterým jste museli čelit v raných etapách vývoje přijatého dítěte, přichází období zrychleného tělesného růstu, bouřlivých hormonálních změn, nástupu pohlavních funkcí. Pro dítě nastane období zmatení, nejistoty, otázek, emocí, s nimiž si nedokáže jen tak poradit. S vaší podporou a porozuměním, ujištěním, že tyto projevy nejsou ničím nenormálním, se postupně přesune do fáze vyhraňování, tříbení postojů a názorů, do fáze rozumového a psychického zrání. V těchto obdobích je váš teenager zvlášť zranitelný. Má také tendenci napínat a překračovat hranice, experimentovat, je pro něj důležité prostředí vrstevníků, v němž je potřeba obstát. Když ke všemu, na co si z vlastního dospívání dokážete vzpomenout, připočtete příběh a specifika dítěte v náhradní rodinné péči, která mohou vše ještě více zkomplikovat, a mnohem nebezpečnější nástrahy současného světa, dojdete možná k závěru, že by bylo dobré se připravit. Nejen proto, abyste dokázali podpořit své dítě, potřebujete se především postarat sami o sebe. Čím více budete jako náhradní rodiče připraveni, vyrovnaní, budete vědět o svých zdrojích a využijete jich, budete vědět, kam se obrátit o pomoc a řeknete si o ni, tím větší je pravděpodobnost, že to společně zvládnete.

Můžete začít například tím, že si přečtete některou z knih v naší knihovně.

„Jako rodiče toužíme po tom, aby nás děti potřebovaly, avšak touhou teenagerů je nás nepotřebovat. …“ (Haim G. Ginott)

Tímto mottem je uvedena kniha Adele Faber a Elaine Mazlish **Jak mluvit, aby nás teenageři poslouchali, jak naslouchat, aby nám teenageři důvěřovali.** Po velmi úspěšné knize, která je věnována komunikaci s dětmi, byly autorky vyzvány rodiči, aby se věnovaly vedení dialogu rodičů s dětmi v pubertě. Kniha je psána velmi přístupným jazykem, kapitoly jsou doprovázeny názornými kreslenými scénkami. Poskytne vám návody na komunikaci s dospívajícím tak, aby vás slyšel a bral vážně. V jednotlivých kapitolách se dozvíte, jak se vžít do jeho pocitů, nezlehčovat jeho přání a nezavrhovat názory, jak se vyhnout sáhodlouhému vyčítání, moralizování a rozkazům, jak pokárat, ale nepotrestat, jak pochválit, jak najít kompromisy a mnoho dalšího.

Peter Pöthe je psychiatr a psychoterapeut, který pracuje s dětmi, dospívajícími i jejich rodiči, a věnuje se vztahovému traumatu. Jeho knihy **Síla nevysloveného**, příběhy z psychoterapie dětí a dospívajících a **Emoční poruchy v dětství a dospívání** jsou psány čtivě a jsou postaveny na popisu případů, které vycházejí z autorovy každodenní praxe. V případu třináctileté dívky píše: *„Dcera zakladatele psychoanalýzy Anna Freudová napsala, že „normální adolescent“ neexistuje*. Myslela tím to, že dospívající se chovají často nesrozumitelně a chaoticky, ale i to, že „bláznit“ je v dospívání přirozené a dokonce i žádoucí.“ MUDr. Pöthe je vynikající odborník. Přístupnou a zajímavou formou předává ve svých knihách množství informací z oblasti psychoanalýzy dětí a dospívajících, vývojové psychologie a psychiatrie. Možná jste se s ním setkali na našich seminářích.

Zajímavé poznatky přináší také odborná publikace Ivy Šolcové **Vývoj resilience v dětství a dospělosti**. Cizí slovo resilience můžeme nepřesně nahradit slovem odolnost (nenáchylnost). Původně se tímto slovem rozuměla schopnost vypořádat se účinně se stresem a nepřízní, nyní se vnímá dynamicky, jako výsledek procesů – vzájemného působení mezi dítětem, rodinou a prostředím v průběhu času. Kniha přináší zajímavé poznatky výzkumů odolnosti, pořadí faktorů pro dítě rizikových a faktorů ochraňujících (protektivních). Zdeněk Matějček například nalezl ve svých studiích „záchytná místa“, činitele, jimiž bylo možné zvrátit psychickou deprivaci (podpora uplatnění individuálních schopností dítěte včetně tělesné zdatnosti). Jeden z výzkumů proběhl mezi adolescenty (Fuller, 2006). Na prvním místě mezi faktory podporujícími odolnost, jmenovali **pocit přináležení** k rodině a společnosti, dále následovaly vazby s vrstevníky, vhodná škola, pocit, že je jedinec v rodině milován a také „mít někoho dospělého mimo rodinu, který se o mladého jedince v pozitivním smyslu zajímá“. Pozitivní účinek pohybové aktivity je zde prezentován například jako schopnost navázat kontakt s mimoškolními organizacemi. Na úrovni rodiny se dále objevují ochraňující faktory jako např.: uklizená domácnost, čistota, více knížek, přístup k dítěti jako k jedinečné osobnosti, častý kontakt rodičů se školou (rodiče se zajímají o vzdělání dítěte), podporující učitel atd.

Velmi zajímavý a povzbuzující poznatek výzkumu (Rockwell, 1998) jsem si nechala na konec. Bylo v něm poukázáno na čtyři mýty, které stojí v cestě snaze o zlepšení odolnosti dětí a jež je potřeba vyvracet. Jako první je uveden **mýtus předurčení**, který vede k představě, že dítě nemá šanci vymanit se z charakteristik životní pouti jeho rodičů, příbuzných či komunity, dále **mýtus nenapravitelného poškození**, **mýtus o shodnosti** (vede k dojmu, že jednoduchá hodnocení poskytují o dítěti informaci) a **mýtus „že nakonec je to jedno“**, který navozuje pocit, že ke změně stejně nedojde.

S vědomím toho, jak v dítěti budovat odolnost, se snad můžete lépe připravit na dobu, kdy už se bude chtít vymanit z dosahu našeho vlivu.

Už jen stručně se zmíním o knize mezinárodně uznávaného psychologa Philipa Zimbarda **Odpojený muž**, Jak technologie připravuje muže o mužství a co s tím, která ukazuje na neschopnost chlapců dospět a odolat nástrahám virtuální reality.

Mgr. Marie Šindelková

Hledáme Vás, mámo, táto

Po změně zákona získáváme údaje o dětech, které hledají pěstouny od jednotlivých krajských úřadů. Zájemci, zařazení do evidence žadatelů stát se osvojiteli či pěstouny, mohou nadále kontaktovat PhDr. Alenu Michalovou, michalova@pestouni.cz, tel.: 731 507 401. Těšíme se na spolupráci a nepřestáváme věřit, že společně najdeme každému dítěti milující a pečující rodinu.

Marek, **nar. 12/2015**, je právně volný k osvojení. Chlapec byl odebrán ze zanedbávající péče matky v červenci 2020. Matka nepečuje o žádné ze svých pěti dětí, všechny jsou v náhradních rodinách. Mareček je šikovný chlapec, v zařízení se adaptoval bez větších problémů, je hodnocen jako milé, usměvavé a komunikativní dítě. Jeho psychomotorický vývoj odpovídá věku, patrné je pouze lehké sociální zanedbání. Marek nevidí na levé oko, pravděpodobně v důsledku úrazu, utrpěného kolem druhého roku věku. Sledován je také pro volnou pupeční kýlu.

Kevin, **nar. 7/2004**, je chlapec s mnohočetným zdravotním znevýhodněním, potřebuje stálou kontrolu vychovatelů. V sebeobsluze není zcela samostatný, pozornost udrží jen krátkodobě. Má vadu řeči, která vyžaduje logopedickou intervenci. Kevin je vzděláván na základní škole speciální. Jeho matka je neznámého pobytu, dlouhodobě o syna neprojevuje žádný zájem, otec není v RL uveden.

Miloslav, **nar. 4/2008**, byl od roku 2016 v pěstounské péči svého děda, ten však vážně onemocněl a péči již nedokáže zajišťovat. Matka trpí psychickou poruchou. Míla byl proto svěřen do ústavní péče. Jedná se o chlapce s vrozeným neuropsychiatrickým onemocněním, se smíšenou poruchou chování a emocí, opakovaně byl hospitalizován a bere léky. Problémy se vyskytovaly hlavně ve škole, dědeček si na jeho chování v rodině nestěžoval. Intelektově je chlapec v pásmu podprůměru. Ztrátu dědečka si zřejmě již odtruchlil, na novou situaci se dobře adaptoval.

Valerie, **nar. 4/2011**, je holčička s mnohočetným těžkým zdravotním postižením, odkázaná na trvalou celodenní zdravotní a ošetřovatelskou péči. Nemluví, vydává jen neartikulované zvuky, neudrží čistotu, krmena je sondou. Pohybuje se lezením, staví se u opory. Její zdravotní stav vyžaduje každodenní rehabilitaci a pravidelné kontroly v odborných ambulancích. Její vzdělávání vychází z bazální stimulace. Matka je neschopna péče, otec není v RL dívenky uveden. Hledáme touto cestou tolerantní a zkušené pěstouny, kteří by byli schopni zvládnout velmi náročnou péči a vzdělávání dítěte.

Tři bratři **Lukáš, nar. 4/2011, Vladislav, nar. 7/2013**, a **Tobiáš, nar. 6/2015,** mají nařízenou ústavní výchovu od května 2017, kdy rodiče sdělili na OSPOD, že se o své děti nadále nehodlají starat. Jako důvod uvedli rozchod a finanční těžkosti. Matka své syny navštívila pouze dvakrát, jinak žádný zájem neprojevuje, otec děti navštíví častěji a snaží se se zařízením spolupracovat. Chlapci mají mezi sebou silnou citovou vazbu. Jsou hodnoceni jako hodní, vděční za kontakt a aktivitu.

Bratři Kristián, nar. 12/2017, a **Toník, nar. 8/2014**, jsou již od října 2019 na prodlužované PO ve ZDVOP. Jejich matka je velmi mladá, nedokáže o děti pečovat, nemá zajištěné bydlení, s chlapci často měnila místa pobytu a opakovaně je umísťovala na dohodu do různých ZDVOP. Otec je v současné době ve vazební věznici. Prarodiče pečují o jiná vnoučata, péči o tyto dva chlapce už by nemohli zajistit.

Dívenka **Ruth, nar. 9/2008,** má nařízenou ústavní výchovu poté, co její pěstounka, teta, v březnu 2019 zemřela. Rutička byla svěřena do péče své matky s dohledem, ale situaci matka nezvládla a dívenka byla předána na dohodu s matkou do ZDVOP. Podle zprávy školy je Ruth aktivní, samostatná dívka, nejsou s ní žádné problémy. Je ochotná, slušná, respektuje autority. S tetou měla pěkný vztah, její smrt ji hluboce zasáhla. S matkou se Ruth kontaktuje převážně jen telefonicky, stejně jako s otcem.

Sestry **Eliška, nar. 4/2005**, a **Charlotta, nar. 1/2009**, mají nařízenou ústavní výchovu do DD od prosince 2019, protože rodina péči o děti nezvládala. Eliška je menšího vzrůstu, byla sledována na endokrinologii (již ukončeno), pokračuje sledování v kardiologické poradně, nosí brýle, trpí poruchou pozornosti. Jinak je její nemocnost minimální. Charlottka je dívka s lehkou mentální retardací, poruchou aktivity a pozornosti, rovněž nosí brýle a málo stoná. Ve speciální škole prospívá bez větších problémů. Matka děvčat je dlouhodobě bez zaměstnání a bez bydlení, spolupráce s ní je velmi obtížná. Otec Elišky zemřel, otec Charlotty je neznámého pobytu, neprojevuje zájem.

Judita, **nar. 7/2014**, má nařízenou ÚV do DD od 11/2019. Od narození vyrůstala v příbuzenské péči mateřské babičky, péče byla zpočátku řádná, později, po přestěhování, se výrazně zhoršila. To vedlo k zanedbání zdravotního stavu dívenky. Juditka je holčička s lehkou mentální retardací, nosí brýle pro strabismus. Matka je uživatelka návykových látek se sníženým intelektem. Rodiče o dcerku neprojevují příliš zájem, občas navštíví rodinu babičky (rodina je hodně rozvětvená, všichni členové se navzájem navštěvují).

Sourozenci **Ondřej, nar. 6/2015**, a **Jitka, nar. 11/2017**, nyní pobývají v DD, předtím byli svěřeni na PO do ZVOP v Praze. Obě děti jsou zdravé, Ondřejovy rozumové schopnosti jsou v pásmu průměru, s opožděným vývojem v oblasti řeči. Ondrášek má modré oči a blonďaté vlásky. Jituška má černé oči i vlásky, její vývoj rozumových schopnosti je nerovnoměrný, pravděpodobně na podkladě citové a podnětové deprivace. Matka dětí je uživatelka pervitinu, spolupráce s ní je obtížná. Otec je

aktuálně ve VTOS za závažný trestný čin, z výkonu trestu nyní projevuje intenzivní zájem. Soud proto rozhodl o povinnosti zařízení děti za otcem do VTOS dovážet na návštěvy. Z širší rodiny není zájem převzít děti do dlouhodobé péče.

Hledáme pěstouny pro **Danečka, nar. 11/2018**, který je v současné době v pěstounské péči na přechodnou dobu. Daník se narodil předčasně, matka o něj pečovala do jeho šestnácti měsíců, a poté byl umístěn v ZDVOP. Díky intenzivní individuální péči přechodných pěstounů udělal chlapeček neuvěřitelné pokroky; rehabilitací se zlepšil v hrubé motorice natolik, že nyní je v této oblasti na úrovni svého věku. Rehabilitace proto již byla ukončena, z neurologického hlediska je bez omezení. Podle pěstounky je velmi šikovný, vše ho zajímá, zkoumá, jak věci fungují. Má rád hudbu, zpívá si, tancuje, hodně napodobuje. Daneček je z poloviny menšinového etnika, jeho maminka neprojevuje o syna žádný zájem, otec není v RL uveden. OSPOD bude podávat návrh na určení nezájmu.

Matka **Bedříška, nar. 7/2018**, v těhotenství užívala alkohol, chlapec se narodil s mentálním postižením a má vícero zdravotních znevýhodnění. Bedříšek je umístěný v ústavním zařízení, rádi bychom mu našli dlouhodobé pěstouny.

Hynek, nar. 3/2014, je šikovný chlapec většinového etnika, umístěný t.č. v dětském domově. Moc by si přál dostat se do rodiny, kde by na sebe byli všichni hodní. Matka ani otec se o syna nedokáží postarat. Pro Hynka hledáme dlouhodobé pěstouny.

Otík, nar. 8/2013, je chlapec menšinového etnika, šikovný, líbivého vzhledu. V příbuzenské pěstounské rodině byl jen krátce a nebylo mu tam dobře, nyní je umístěn v dětském domově. Pro Otu hledáme tolerantní dlouhodobé pěstouny, ale může jít i do osvojení.

Sourozenci **Jiřík, nar. 5/2017**, a **Ivanka, nar. 4/2018**, jsou pohledné a šikovné děti menšinového etnika. Rodiče nejsou schopni o ně dlouhodobě pečovat, jsou proto umístěny v ústavním zařízení. Jiřík i Ivanka jsou velmi společenské děti, mají vytvořený hezký sourozenecký vztah. Hledáme pro ně laskavé pěstouny.

Davídek, nar. 6/2020, je od narození v péči přechodných pěstounů. Je to velice šikovné miminko z poloviny menšinového etnika, dobře jí. Jeho maminka se o syna nemůže postarat z důvodu svých psychických problémů. Chlapeček je vhodný do pěstounské péče.

Nevím, co mám dělat

Jak také může vypadat dospívání, když se hodně věcí nepovede, a jak často začíná příbuzenská pěstounská péče, vypráví následující příběh. Není tak docela smyšlený, pochází ze zkušeností pracovnic jedné z krizových linek.

Dobrý den,
nevím, co mám dělat. Mám dceru, která bere drogy. Už je brala na učňáku, chytla se takové party. Školu nedodělala, nějakou dobu jsme o ní nevěděli, potom přišla domů těhotná. Během těhotenství drogy nebrala a o malou se po narození pěkně starala. Teď jsou malé dva roky, je to usměvavá holčička, veselá holčička, strašně ráda zpívá. Dcera před půl rokem potkala své staré známé a opět začala s drogami. Malou nechává často u nás, řekne, že si potřebuje něco vyřídit a že si pro ni za tři hodiny přijde. Samozřejmě si nepřijde a nevíme o ní třeba tři dny. Když přijde, začne se omlouvat a malou tahá domů, malá křičí a vzteká se a nechce s ní jít. Včera jsem zjistila, že ji nechala samotnou doma dvě hodiny a někam odešla. Už mě dochází s dcerou trpělivost, bojím se o vnučku, aby se jí něco nestalo. Dcera na ni křičí a malá se jí potom bojí nebo jí naopak vše dovoluje. Často k dceři chodí její kamarádi a malou zavírá do pokoje. Dcera si nedá říct. Už nevíme, co máme dělat. Jsme s mužem zoufalí. Dcera nechce nechat vnučku u nás, křičí na nás, že jí chceme ukrást její dítě. Už nevíme, co dál.

Hana Lukešová Bartáková

Doporučujeme webináře

Doporučujeme vaší pozornosti některé zatím nenaplněné semináře nebo webináře, které budeme v nejbližším období pořádat. Některé webináře již mají naplněnou kapacitu, ale sledujte web Sdružení pro případ, že by se uvolnilo místo.

Dítě a kolektiv vrstevníků
2. března 2021, Kroměříž, Arcibiskupské gymnázium, Pilařova 3
Seminář, lektorka: Mgr. Iva Burešová

Kontakt dětí v PP s biologickou rodinou
17. března 2021, on-line v prostředí Meet
Webinář, lektorka: Doc.PhDr. Irena Sobotková, CSc.

Trauma a jeho důsledky, možnosti terapie
30. března 2021, on-line v prostředí Meet
Webinář, lektorka: Mgr. Svatava Bardynová, DiS.

Dítě jako pachatel trestného činu
7. dubna 2021,
Kroměříž, Arcibiskupské gymnázium, Pilařova 3
Klubové setkání, lektor: PhDr. Martin Nasswettr

Závislosti
23. dubna 2021, poradna NRP Plzeň
Seminář, lektorka: PhDr. Ludmila Boková

red.

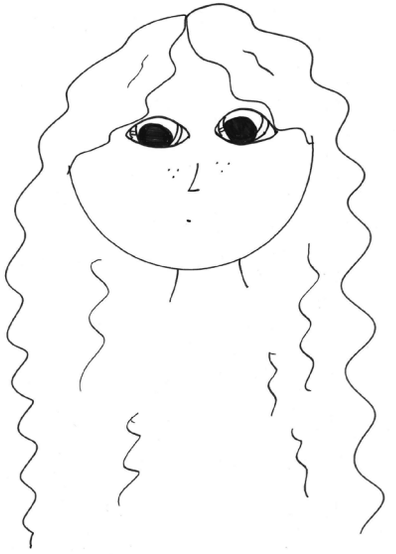

Díky Portálu máme dobře zásobené knihovny

Pro mnoho z nás je odborná nebo populárně naučná literatura častou pomocnicí, když něco nevíme a potřebujeme poradit. Nakladatelství, které se na ni specializuje, Portál, je dlouhodobým podporovatelem Sdružení pěstounských rodin a naše knihovny jsou díky velkorysosti Portálu dobře zásobeny knihami, které vám mohou pomoci ve výchově přijatých dětí.

Děkujeme proto nakladatelství Portál za stálou přízeň, která umožňuje pravidelně doplňovat knihovny Sdružení o novinky oblasti psychologie, pedagogiky, duševního zdraví, psychiatrie, zdravotnictví, spirituality a dalších oborů, které souvisejí s péčí o přijaté děti.

red.

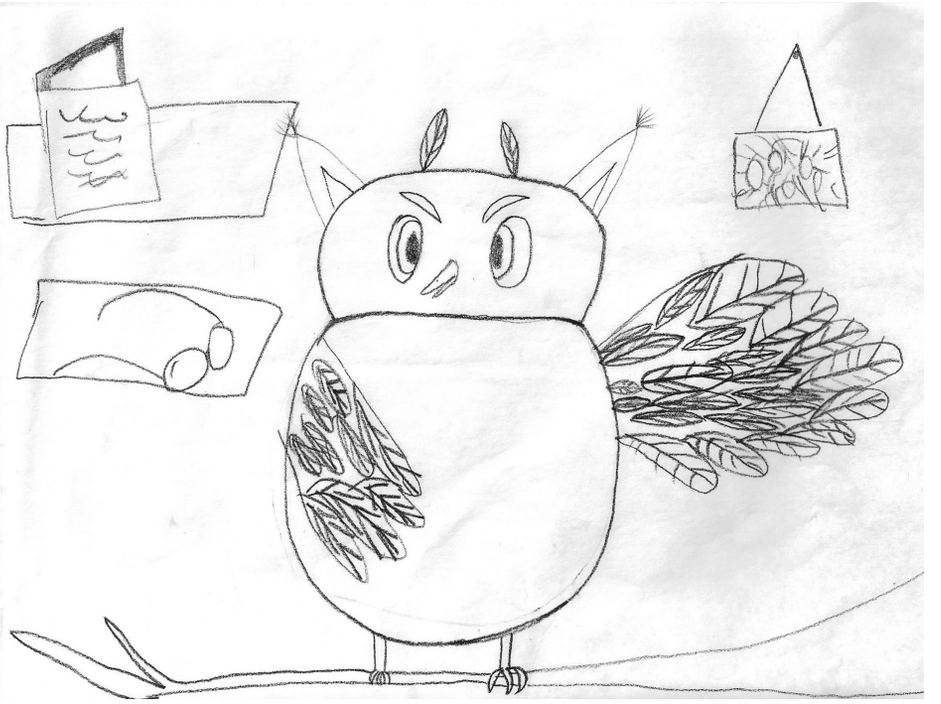

Děkujeme všem obětavým lidem a firmám, které podporují naši činnost finančně, věcnými dary a nebo dobrovolnickou prací. Těší nás, že společně s Vámi můžeme přispět k tomu, aby děti vyrůstaly v milující rodině.

Našimi partnery v roce 2020 jsou:

SAMOSPRÁVA
Jihomoravský kraj • Magistrát města Brna, Odbor zdraví • Magistrát města Brna, Odbor školství mládeže a tělovýchovy • Město Pohořelice • Městská část Brno-Řečkovice

NADACE, NADAČNÍ FONDY
Evropský sociální fond, Operační program Zaměstnanost • Nadace Komerční banky, a.s. – Jistota

FIRMY, INSTITUCE A SPOLEČENSTVÍ
AGROAD s.r.o. • Audit Brno, s.r.o. • BMK servis s.r.o. • Centropen, a.s. • Comax Bowling s.r.o. • Česká kongregace sester dominikánek • Česká provincie sekulárního institutu Schönstattské sestry Mariiny • Čokoládovny Fikar • DELIKOMAT s.r.o. • Dětský lékař Modřice s.r.o. • Diecézní charita Brno • EUROGALAXIE s.r.o. • ELEKTROWIN a.s. • GRIFART, spol.s.r.o. • GSP RAFINERIE s.r.o. • Chata Štvanice • Komunita sester Těšitelek Božského srdce Ježíšova • Kongregace Milosrdných sester III. řádu sv. Františka pod ochranou Svaté rodiny • Metrostav a.s. • Penam, a.s. • Planet Bowling Olympia Brno • Potravinová banka pro Brno a jižní Moravu • Retry s.r.o. • Rotary klub Valtice – Břeclav • Římskokatolická farnost Brumovice • Římskokatolická farnost Březník • Římskokatolická farnost Jinošov • Římskokatolická farnost Lomnice u Tišnova • Římskokatolická farnost Sloup v Moravském krasu • Římskokatolická farnost Uherčice • Římskokatolická farnost Velké Bílovice • Sestry dominikánky • Soroptimist Int. Club Brno I. • Wellness Kuřim s.r.o.

INDIVIDUÁLNÍ DÁRCI
Eva Bártová • Marie Bednářová • Ludmila Běhanová • Jana Bílková • Zdeňka Bouzková • Bohumil Bradáč • Bohdanka Braunerová • Bc. Zuzana Bročková • František Brůna • Marie Citterbardová • Michal Cvingraf • Jan Čajka • Ing. Miroslav Černý • Magdalena Čoupková • Zdenka Čurdová • Roman Diviš • Přemysl Dížka • MUDr. Vladimír Dadák • Petr Doležal • Jiří Drozd • Olga Dvoroková • Ing. Blanka Drápalová • Jindřiška Dvořáková • RNDr. Milana Faltusová • Jiří Ferby • Růžena Frantová • MUDr. Hana Gavendová • Arnošt Goldflam • Josef Grolich • Ladislav Grunda • Martina Handlová • Josef Havelka • Josef Havlát • Petr Havlát • Jana Hejlová • Vlasta Heroldová • Jaroslav Hladík • Marie Hofírková • Ing. Petr Hochman • Vladimíra Holasová • Vladimír Homola • Tamara Horáková • Jaroslava Hudcová • Marie Chrástecká • Margita Illovská • Ing. Stanislav Janků • Ervín Jansa • Jiří Jeniš • Marie Ježová • Ing. David Jílek • Jaroslav Jundra • František Kania • PhDr. Ivan Kania • Pavel Kaupa • RNDr. Jiří Koch • Ing. Tomáš Koláček • Pavel Konzal • Kopřivovi • Karla Kovaříková • František Kozubík • Bohumila Krejčíková • Dobroslava Kricklová • Petr Kucharčík • Pavel Lacina • Ing. Petr Levák • Ing. Jiří Líba • RNDr. Milan Líbezný • Zuzana Linhartová • Jiří Liška • Marie Maděřičová • Marečkovi • Vladimíra Marvánová • Alois Medla • Viktor Mechl • Mgr. Jiří Mikulášek • Ludmila Moravcová • Jiří Moucha • Kateřina Mrázková • Monika Náležinská • Jan Nekuda • Helena Nerudová • Jan Nosek • Václav Novák • Marcela Novotná • MUDr. Jindřich Olšovský • Jana Osmíková • Mgr. Šárka Pantůčková • Jiří Pavlica • Petr Pawlica • Jenovefa Petrů • Tomáš Polách • Severin Pošta • Josef Požár • Ing. Jiří Prudký • Hana Ráčková • Mgr. Pavel Rajmic • Martin Rája • Joachim Rothkögel • Magda Rothkögelová • Ing. Luboš Rumian • Monika a Břetislav Rychlíkovi • Ing. Josef Ryšávka • Elena Sebíňová • Mgr. Stanislav Skřička • Miroslav Slach • Karel Slanina • Dita Smýkalová • PhDr. Irena Sobotková • Mojmír Solař • Jiří Sovadina • Jiří Suchánek • Ing. Václav Svoboda • Libor Ševčík • Ing. Ivo Šilhánek • Hedvika Šimíčková • Ing. Pavel Šimonek • Jana Šimonovská • MUDr. Ondřej Škoda • Jaroslav Šturma • MUDr. Milan Šulc • Ladislav Šustr • Ing. Josef Švec • Libuše Tarabová • Stanislav Valenta • Magda Vaňková • Magda Váňová • Mgr. Karin Vavrošová • Petr Vázler • Radek Vichr • Renata Vintrová • Ing. Hana Vlachová • Jitka Vybíralová • Jitka Vyhlídalová • Jaroslav Vysloužil • Josef Zahradník • Irena Zahradníková • Ing. Jan Zachoval • Iva Zemanová • Jiří Žižkovský

Děkujeme!

Sdružení pěstounských rodin z.s.
Poradna náhradní rodinné péče
Houškova 25, 326 00 Plzeň

plzen@pestouni.cz, 733 534 466, 778 706 282
www.pestouni.cz

Je ze mě pěstoun!

Sdružení pěstounských rodin

Musíte se ze dne na den začít starat o vnouče, neteř, synovce...?

Proběhl, nebo Vás v blízké době čeká, soud o svěření dítěte do pěstounské péče?

Pomůžeme Vám zorientovat se v tom, co Vás čeká.

Kde nás najdete?

Sdružení pěstounských rodin z.s.
Poradna náhradní rodinné péče
Houškova 25, 326 00 Plzeň

plzen@pestouni.cz, 733 534 466, 778 706 282
www.pestouni.cz